

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Francisci Arias, Societatis Iesv Theologi, Tractatus
Tres spirituales**

Arias, Francisco

Coloniae, 1615

II. Tractatus De Vera Diffidentia Sui-ipsius.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48767](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48767)

72 PROOEM. DE VERA

Ad operi, cum desiderio eas pectori imprimendi, adhibere. Vt verò labor hic tam pretiosus, tamque diuinis oculis gratus salutarem sortiatur exitum, Deus primæ lectionis loco illi inculcat sui ipsius, omniumque humanarum virium diffidentiam, ut hoc fundamento iacto viuis deinde coloribus in eius animo pulcherrimum omnium virtutum chorum, qui non est aliud, quam viuua infinitæ suæ pulchritudinis effigies, depingat. Variis autem mirabilibusque eam in rem vitæ mediis, persuadet nimirum in virtutum negotio diffidentiam sui summo in pretio habendam: viuas inspirationes immittit, ut prorsus sibi diffidat, luce noua, & extraordinaria illustrat, ut imbecillitatem suam, suamque, ut ita loquar, nihil penitus agnoscat, atque ita omnem confidentiam in solum Deum proiciat. Eundem in finem tam grauib; tentationibus eum exagitari sinit, ut experientia ipsa discat se iis vincendis imparem, diuinoque intelligat opus esse subsidio.

Quòd si his mediis, ceteroquin suauibus, nihil efficiat, aggreditur asperioribus, & maiori cum periculo coniunctis, ut dum sinit eum labi in graue aliquod delictum, ut agnoscens fæditatem lapsus respiscat, ac discat, non suæ amplius fidere industriae.

Verum,

DIFFIDENTIA SVIIPSIVS. 73

Verum, quia medium hoc infaustum est, & lacrymis potius, quam laude dignum, non usurpat illud Deus, nisi quando homo suavioribus, salubrioribusque impelli non potest in istam sui diffidentiam, ac interdum etiam, ut occultam quandam in eo superbiam castiget, ut postea dicemus. Non absimilis est DEVS in hac re sapienti architecto, qui edificaturus ingens & peruenustum templum primum locat fundamenta, cui tantam molem securè imponere deinde queat: sic enim Deus in animo hominis exstructurus elegantissimum templum, in quo cum voluptate commoretur, virtutum scilicet omnium domicilium primò iacit fundamentum, hoc est, diffidentiam sui, ut securè deinde reliquam virtutum structuram, donec ad perfectionis fastigium educatur, imponere possit. Cum qua doctrina non pugnat, quod beatus Augustinus, alijque sancti perhibent humilitatem esse omnium virtutum fundamentum: diffidentia enim sui est primarius humilitatis actus, sic prorsus, ut ratione diffidentie nomen fundamenti illi imprimis competat.

Aug. de ver.
d. ser. 10.

S. Th 2. 2. q.
61 a. 5. ad. 2o

Atque hic miranda se prodit Dei providentia, quod hunc diffidentie sui spiritum, omnibus mundi sapientibus ignotum, non eruditis magnoque ingenij acumine præditis, qui magnificè de se sentiunt, communicet, sed ijs tan-

D 7 tum

ūm qui Sincere, posito omni fastu, cum profes-
 ſus ſpiritalis desiderio illi seruire, etiamſi
 plebei, & litterarum ignari sint, instituerint:
 idque tam manifestè & perfectè facit, vt li-
 quidò appareat Doctorem eorum non fuisse
 de terra, sed de celo, non hominem mortalem,
 sed DEVM: qui vt solus creauit animas de
 nihilo ad suam imaginem & similitudinem:
 sic volens easdem reformare ad eandem sui
 imaginem, ipse eas interius docet, que nullus
 hominum docere potest. Ceterum, quia Deus
 operatur in creaturis suauiter, hoc est, con-
 uenienter ad ipsorum naturam, vult hominē,
 quoniam libera voluntate præditus est, suam
 quoque operam ad erigendum virtutum ædi-
 ficium, iaciendumq; fundamentum liberè ac-
 commodare, secumque operari: vnde sequitur,
 discessum hominis à statu peccati, & conuer-
 sionem ad DEVM, esse non solam DEI opus,
 sed etiam eiusdem hominis. Post conuersionē
 verò peractam, progressum eiusdem in cursu
 virtutum sic esse opus DEI, vt etiam sit opus
 eiusdem hominis. Qua de caussa B. Paulus
 sic alloquitur fideles: Dei agricultura estis,
 Dei ædificatio estis, vt indicaret, qui dquid
 in illis tanquam in templo, vel agro laboratum
 vel ædificatum esset, id opera DEI perfectum.
 alibi vero eos hortatur vt ipsi quoque in ædi-
 ficando templo sancto laborent, vt significaret

1. Cor. 3.

Ephes. 2.

no;

DIFFIDENTIA SVI IPSIVS. 75

nostram quoque industriam diuine operatio-
ni adiungendam.

Itaque cum opus sit liberi nostri arbitrii
cooperatione, ut aliquis diffidentie illius gu-
stus cordi à Deo imprimatur: utile sanè, immò
necessarium est exponere, in quo diffidentia
illa consistat. & quibus medijs à Deo obtine-
ri possit, quod spero me, diuina adiuuante gra-
tia, hoc Tracta u perfecisse. Quia verò virtutis
cuiusque natura & accuratius cognosci-
tur, & perfectius acquiritur, quando vitium
ei contrarium nobis benè est perspectum &
exploratum, idcirco de confidentia nimia sui
illi contraria, proximè agendum erit. Id enim
verissimè de humilitate, eiusque actibus dici-
tur, eam ex sui contrarij notitia clarius cogno-
sci. Idcirco enim humilitas omnium virtu- s. Tho. 2. 2.
tum fundamentum dicitur, quod radicitus è q. 61. a. 3.
corde humano euellat superbiam, que
omnium virtutum capitalis
hostis est.

CA

CAPVT I.

*Quantoperè profectum spiritualem impediatur
homo suis viribus fidens, & quæ
mala inde pullu-
lent.*

ertissimum est inter omnia virtutum, medi-
orumque quibus acqui-
runtur impedimenta ma-
ximum, perniciosissi-
mumque, & quasi cæterorum radicem
esse inordinatam confidentiam sui:
in quam eo procliuius labimur, quo
certius nobis constat nos libero ar-
bitrio præditos, nostræque volunta-
tis & industriæ voluntario concur-
su ad consequendam virtutum per-
fectionem, earumque actiones exer-
cendas, opus esse, hinc enim fit vt ni-
mium sæpè viribus & conatibus no-
stris tribuamus, & plus æquo in ani-
mo efferamur, ac tandem in tetrum
superbiæ flagitium, eiusque damna
grauissima incidamus. Vnde diuin-
Scri

D FFIDENTIA SVI IPSIVS 77

Scriptura in Prouerbijs : *Qui*, inquit, *Prou 16.*

confidit in cogitationibus suis, *impiè agit*,
id est, qui viribus suis præfidens co-
natus suos exequi molitur, impieta-
tis in Deum scelus committit. Et a-

libi in eodem libro dicit: *Qui confidit* *Ibid. 28.*

in corde suo, stultus est: ac si diceret. Qui
fidit suo iudicio, suisque consilijs, cor-
dis proprii indicibus, non solum errat,
sed etiam ingentem stultitiam prodit.

De hoc quoque peccato Spiritus sanctus
dixit per Ieremiam: *Maledictus homo* *Ierem. 17.*

qui confidit in homine, & ponit carnem

brachium suum. Erit enim quasi myrica in

deserto, & non videbit cum venerit bo-

num: sed habitabit in siccitate in deserto

in terra salsuginis & inhabitabili. Cu-

iusmodi penitus est qui fiduciam om-

nem collocat in suis, vel alterius crea-

turæ viribus: neque alium sortiatur

conatum suorum exitum, quàm vt

ab omnibus diuinis præsijs desertus,

nullo edito fructu spirituali detruda-

tur in ignem æternum.

Quod sanè vitium eò magis perti-

metendum est, quò minus agnosci

consuevit, eò quòd spirituale sit & oc-

cultum: deinde quia lapsus in illud

nulla pudori, vt alia multa, est obno-

xius.

78 TRACTATUS DE VERA

xius, tum quia homo natura sua in illud propendet: Quotus enim quisque est, qui non se suaque magnificat: denique quia consentaneum videtur quodammodo rationi, licet falso. Quare opera pretiam facturi videmur, si huius peccati prauitatem, & detrimenta tam temporalia quam spiritualia, quæ ex illo ceu fonte, filiis Adæ contingunt, præfaciamus: prætermittis tamen exemplis eorum qui palam impij & scelerati extiterunt, & quia nimium confisi fuere suæ potentia, publicè pudefacti & castigati sunt à Deo. Qualis fuit ille fortissimus gigas Goliath, qui cum solus perterrefacere, totosque fugare posset exercitus, tamen quia plus nimio robori suo armisque fidebat, ab adolescenti pastorculo solo baculo & funda instructo victus & occisus est.

1 Reg. 17.

Judith c. 2.

Qualis erat potentissimus belli dux Holofernes, qui cum plus æquo copijs suis, artique bellicæ confideret, diuino iudicio in potestatem vnius fragilis feminae venit, quæ caput eius à ceruice resecauit, & totum eius exercitum dissipauit. Qualis erat magnus ille Chaldaeorum monarcha Nabuchodonosor, qui cum potentia suæ nimium fideret,

Deu. 4.

vii

DIFFIDENTIA SVI IPSIVS. 79

vti signa ficauit cum oculis in urbem
 Babylonem coniectis, diceret: *Nonne hec
 est Babylon magna, quam ego edificaui in
 domum regni, in robore fortitudinis mee, &
 in gloria decoris mei?* ilico de cœlo vocem
 audiuit, qua simul regno & ratione
 priuatus est, iussus inter bestias & feras
 versari, foenumque, ac si bos esset, co-
 medere. *Qualis erat & Rex Iuda Asa,* 2. Par. 16.
 qui quoniam per fugium suum habuit
 ad Regem Syriae, cum bello superatus
 est ab hostibus suis, infeliceiter depu-
 gnauit, sicut exprobrauit illi Hanani
 Propheta, dicens: *quia habuisti fiduciam
 in Rege Syriae, & non Domino Deo tuo,
 idcirco euasit Syria Regis exercitus de
 manu tua. Idem quia nec in infirmitate
 sua quæsiuit Dominum, sed magis in me-
 dicorum arte confisus est, vt ibidem di-
 cit Scriptura, dormiuit cum Patribus
 suis.*

Prætermiſſis ergo his & alijs simili-
 bus hominibus, quorum arrogantiam,
 nimiamque confidentiam sui non du-
 bium est fuisse Deo ingrati & exo-
 sam, agemus tantam de ijs, qui licet
 probi fuerint, bonumque scopum in
 negotijs alioquin licitis propositum
 habuerint, tamē idcirco subinde graui²

de

80 TRACTATVS DE VERA

deliquerunt, quòd passi sint per nimiam incuriam occultè hunc confidentiæ morbum in animum irrepere. Cogitamus enim hic documenta tradere ijs, qui iam virtutis studium sunt complexi.

CAPVT II.

Vitio confidentiæ nimie fieri vt pia desideria ac proposita, & bona opera nobis per-
eant.

DEus hominibus suggerit salutaria desideria & vota vitæ emendandæ, cauendi peccata in quæ aliàs incidere, virtutum opera legibus imperata præstandi inspirationibus consilijsque diuinis obsequendi. Vnde, qui elatus fuit & superbus, apud animum suum proponit se velle humiliter alijs subesse & cedere, nec amplius lapsus suos excusare. Qui impatiens, se qualemcumque iniuriam sibi illatam æquo animo toleraturum, neque vlllo asperiore verbo contra proximum vsurum. Qui in precibus deuotus, audiendique vel

DIFFIDENTIA SVI IPSIVS. 81

legendi & meditandi verbi Dei fuit studiosus, proponit se edendi bibendique cupiditatem refrenaturum, oculos à rerum vanarum aspectu cohibiturum, mortificandæ carni & voluntati suæ, hoc illove genere pœnitentiæ vel humilitatis, vacaturum: & tamen paulò post omnium horum piorum propositorum à Deo inspiratorum obliuiscuntur, & nihil prorsus præstant, imò oblata occasione minimæ tentationis omninò contrarium faciunt.

Cuius rei causa est, quòd pia illa desideria non attribuuntur fonti, è quo manarunt, nempe diuinæ liberalitati, sed sibi, existimantque se sua industria & studio posse perficere, non auxilio diuino: idque crebrò contingit homini nihil aduertenti eò quòd natura per peccatum corrupta magna vi eum iacinet ad confidentiam sui, vt quicquid boni vel cogitat, vel facit sibi adscribat. Vnde quia homo incurius non obseruat huiusmodi naturæ corruptæ motus, nec cum humilitate eis resistit, imprudensque delabatur in consensum, fit vt incidat in noxam inordinatæ confidentiæ sui, damnaque
iam

82 TRACTATUS DE VERA

iam dicta incurrat, hoc est, vt pia desideria & vota euanescent, & tentationes occurrentes præualeant.

Ecles. 6.

Huius noxæ & damni, quod ex ea sequitur, monuit nos Spiritus sanctus, dicens: *Non te extollas in cogitatione anime tue, velut taurus, ne elidatur virius tua per stultitiam, & folia tua comedat, & fructus tuos perdat, & relinquaris velut lignum aridum in eremo.* Quibus verbis Deus hominem hortatur, ne nimium confidet desiderijs cordis sui, nec sinat se instar tauri, quod animal superbum est, impetu perturbationum in transfuersum rapi, sed humiliter potius illis resistat, ne pariter & boni propositi dono, & diuina gratia destituatur, atque ita omni virtutum bonorumque operum fructu spolietur.

Matth. 26.

Habemus huius rei exempla notabilia in diuinis litteris. S. Petrus nocte extremæ cœnæ firmissimè proposuerat se nulla ratione in animum admissurum vel scandalum, vel cogitationem de negando Christo, immò potius vitæ suæ periculum aditurū, sic vt toto pectore diceret: *Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo* & tamen paulò post propositi immemor, capto Christo aufugit, & ter

DIFFIDENTIA SVIIPSIVS. 83

ter cum negavit. Cuius lapsus non alia sanè causa fuit quàm quòd nimium suis fuerit confisus viribus, vt liquet ex verbis quibus se omnibus Apostolis prætulit, dicens: *Etsi omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor, & cum Christus ei affirmatè prædiceret. Amen dico tibi, quia in hac nocte antequam gallus cantet, ter me negabis,* excluso omni imbecillitatis metu audacter respondit se potius moriturum, quàm negaturum

Quod accidit B. Petro, cum esset adhuc imperfectus, nondum scilicet, plenitudine Spiritus sancti in eum delapsa, id vsuuenire solet quotidie fidelibus, vt idcirco bonis propositis non faciant satis, quòd plus æquo præfidant suis viribus, ob hoc enim vitium subtrahit illis Deus auxilium efficax, cuius beneficio perficere illa poterant, si fiduciam omnè in Deo collocassent. Sic docet S. Chrysostomus & Theophylactus, dum agunt de Apostolorum atque imprimis sancti Petri lapsu. Exemplum huius rei singulare habemus in diuina Scriptura de Rege Amasia bellum gestuto contra Idumæos: Nam cum supra trecenta millia suorum, de Iisrahel cen-

*Chrys. ho 23°
in Matth.
Theopyla.
Marci 14.*

§4 TRACTATUS DE VERA

centum talentis argenti alia centum millia armatorum conduxisset, venit ad eum Propheta à Deo missus, & ait: *O Rex ne tecum egrediatur exercitus Israhel, non est enim Dominus cum Israhel. Quòd si putas in robore exercitus bella consistere, superari te faciet Deus ab hostibus. Dei quippe est & adiuuare, & in fugam conuertere.* His verbis quia rex paruit, & copias Israheliticam dimisit, victoriam, decem millibus Idumeorum cæsis, obtinuit, quam certè non obtinuisset, si viribus copiarum suarum confisus, & non Dei in pugnam perrexisset.

2. Paral. 25.

Aduertant ergo serui Dei, vt quoties senserint animum pio aliquo desiderio vel proposito tangi, pro Dei dono diuinitus collato illud recipiant: nam, vt ait sanctus Paulus, *non sumus sufficientes cogitare aliquid boni à nobis quasi ex nobis, sed omnis sufficientia bonum cogitandi vel loquendi ex DEO est,* deinde propositum illud magni faciant, & cum grati animi significatione, se non suis viribus, sed Dei auxilio completuros expectent. Deus enim, teste eodem Apostolo, qui dedit velle, dabit & perficere pro bona sua voluntate. Quem ad-

2. Cor. 3.

Philip. 2.

DIFFIDENTIA SUI IPSIVS 25

admodum enim inops mendicus, cui
ne obolus quidem suppetit in crume-
na, tamen sperat, non industria sua, sed
liberalitate piorum Christianorum vi-
ctum quotidianum, si humiliter petat,
non defuturum; sic quilibet Christi
servus pio aliquo desiderio flagrans,
confidere debet bonitati divinæ, se re-
ipsa illud expleturum, si celestis gra-
tiæ elemosynam ad hoc postulet, sæ-
pè offerendo Christi, passionisq; eius
merita, si sanctissimæ Virginis Mariæ
& sanctorum patrocinia imploret, ac
dicat cum David: *Opera manuum no-* *Psal. 121*
strarum dirige super nos, & opus ma- *Psal. 121*
nuum nostrarum dirige. Et, Esto mihi
in deum protectorem & in domum refugij.
respice in orationes nostras & desi-
dera: respice in faciem Christi tui, cui-
us meritis confidimus nos impetra-
tuos, quod postulamus.

CAPV T. III

*Vitio confidentia sui hominem vincit
tentationibus.*

Quod diximus de piorum desi-
deriorum executione, dicendum
quoq; est de tētationibus, quas
homo

35 TRACTATVS DE VERA

Ind. 20.

homo quidē vincere conatur, sed cre-
brò post inchoatam pugnam ab illis
vincitur: non alia de causa, quàm quia
solis viribus suis nixus pugnam fuit
aggressus. In libris Iudicū diuina scrip-
tura commemorat: Deum tam graui-
ter succensuisse quibusdam viris è tri-
bu Beniam in quod vim intulissent
cuidam mulieri coniugatæ, vt mandā-
rit reliquis vndecim tribubus, vt totū
tribum Benjamin ob hoc scelus patra-
tum, è medio tollerent. Quadraginta
hominum millia ex vndecim tribu-
bus repentē coacta sunt aduersus vigi-
ti quinq; millia tribus Benjamin. Bel-
lum erat iustū, mandato nempe Dei
indictum, dux belli item à deo decre-
tus, & tamen primo congressu viginti
octo millia, altero verò decem & octo
millia è filijs Israhel ab hoste cæsa sūt.
Quæ verò causa fuit huius tam inex-
pectati euentus, vt fortiores, ac à Deo
ad pugnam amandati, cedant imbecil-
lioribus? Scriptura ipsa causā mani-
festat, dicēs: *filijs Israhel & fortitudine et
numero cæsides acie direxisse. Quā cū
elade admoniti agnouissent, conuenē-
re in domū Dei, fidentes stauerunt co-*
ram.

DIFFIDENTIA SVI IPSIVS 87

ram Domino, ieiunârunt vsq; ad vesperâ, & obtulerunt holocausta, atq; victimas; atq; ita cōfisi Deo, nō viribus suis, tertio hostē inuasere, & victoriā retulerunt, crucidatis viginti quinque hominū millibus: sic vt ē tota tribu non nisi sexcenti remanserint superstitēs, quibus vitam condonârunt.

Idem prorsus contingit in conflictu spirituali. Hostes nostri sunt, princeps tenebrarum, mundus, & propria caro, contra quos confligendum est. Bellū à parte nostra iustum est, & mandato Dei indictum, nec desunt nobis arma, & magna ad pugnādū subsidia, & tamē sæpenumerò succumbimus, & in mortem noxæ penēq; eternæ miserè detrudimur. qua verò de causa? quia iudustriæ nostræ cōfisi, nō diuino auxilio arma corripimus. Id præclare ani-

*Basilica
Qui seruiūt Deo, instit. de
inquit, à demone frequētib⁹ et varijs tē vita p^{er}-
tationibus agitatur, tristitia. Et diffiden*

*fecta-
tia de Deo, vt bona inchoata deserant,
vt non perseuerent, vt existiment se
Deo charos non esse, vt locum, societa-
tē, rationēq; viuēdi, cū alio seueriore cō-*

TRACTATUS DE VERA

mutant, in qua demon nouit plura fora
ad labendum pericula. His alijsq; id ge-
nus tentationibus speciem boni praese-
rentibus Demō seruos Dei aggreditur.
Quos verò vincit? Eos, inquit, vincit,
qui plus equo cōfidunt sibi. Vnde, addit,
vidimus multos, magna virtute pradi-
tos, & testimonio aliorū probatos, quos
malignus spiritus per nimiam istam cō-
fidentiam precipites egit. Hucusq; Ba-
silius. Quare non dubitauit quidam
sanctus vir, & in virtutum studio ex-
citatus assuerare, quoties seruus Dei
pietatis amans à tentatione vincitur,
id euenire, vel quia ante tentationem
non implorauit diuinum auxilium, aut
quia viribus suis fidens depugnauit.
Id verò exponit his verbis considera-
tione dignissimis. Non orandum est cō-
tra tentationem ne eueniat, sed ne desi-
piat, aut inuoluat, cum venerit. Si verò
tentatio ex vellehementia quempiam sub-
uertit, aut antè, ne subuerteret humili-
ter non fuit oratum, aut talis superbia
in anima insidabat, quae per casum ten-
tationis propellenda erat.

Colligamus fructum ex hoc caelesti
sermone, & contra animae nostrae
hostes

Simon de
Cassia. lib.
6. c. 6.

DIFFIDENTIA SVI IPSIVS

hostes viriliter dimicemus, eorūque
tentationes: diffidamus viribus no-
stris, quia ob imbecillitatem suam ni-
hil sine auxilio diuino, vt diximus, effi-
cere possunt contra tam potentes ini-
micos, nihil enim in hoc mundo est,
quod eorum potentiam exæquet: ex-
pectemus autem & robur & victoriā
a potentiissimo Deo, confidendo in e-
ius præsidio, idq; propter Iesu Chri-
sti merita, qui tanquam homo & Sal-
uator promeruit nobis vires ac gratiā
ad vincendum: tanquam verò Deus,
creator, & prima causa eandē largitur,
& prouocat nos ad pugnam & victo-
riam dicens: *In mundo pressuram habebitis, sed confidite, ego vici mundum.* ac
si diceret: Ego vici, vt vos vinceretis,
promerēdo vobis gratiam & auxiliū.
Id confitetur & S. Paulus, & quasi sum-
mo beneficio affectus eterno Patri gratias agit dicens. *Deo gratias, qui dedit
nobis victoriam per Dominum nostrū
Iesum Christum.* Neq; satis est illi affir-
mare, Deum esse, qui nobis manū per-
merita Iesu Christi præbet ad expug-
nandum tentationes & peccata, sed,
quod eo amplius est, Deum vincere & 2. Cor.

90 TRACTATVS DE VERA
triumphare per nos in Christo saluato
re nostro, vt indicet, quā pūe ad au-
torem Deum referendæ sint omnes
victorię: ille siquidē ipse est, qui & ro-
bur suppeditat, & re ipsa ad pugnā &
victoriam per nos concurrit, & liberta-
tem ac voluntatem, quæ ad vincendū
necessaria est, suggerit, ac deniq; & gra-
tiam, qua opus habemus ad vincen-
dum, cum merito impertit.

1. Paral.

Narrat diuina scriptura filios Isra-
hel è tribu Ruben, Gad & Manasse, cū
dimicarent contra Agarenos, eorumq;
cōfederatos numero & viribus potē-
tes, victoriam reportasse, causamq; ad-
dit, quod non confisi viribus suis Deū
inuocārint cū preliarētur. Idem con-
memorat de Machabæis, qui cū ma-
nu pugnātes, corde inuocabāt Deum,
exigujs copijs magnos hostium debel-
labant exercitus. Haud secus confi-
gē-
dum nobis est in bello spirituali, nem-
pè diffidēdo omnino viribus nostris,
omnemq; fiduciam in Deum projiciē-
do: nec solum ante pugnam, sed in ip-
so quoq; pugnæ æstu diuinum im-
plorandum est auxilium, vt possimus
dicere

Macho. 5.

DIFFIDENTIA SVI IPSIVS 91

dicere cum S. Paulo *Omnia possum Philip. 4.*
non in me, sed *in eo qui me confortat.*
Magno solatio esse debet homini
fidei, sic à Deo statutum esse, vt
vincat ipse non suis solis, sed Dei quo-
que viribus: & sic mandatum, vt vi-
res suas, quatenus suas, contemnat, to-
tamque fiduciam in viribus Dei col-
locet.

Nam si respiciamus ad vires no-
stras, quamuis parvus labor in pugna
subeundus esset, cum imbecilli hoste
certando, tamen exanimaremur, &
deficeremus: si verò respiciamus ad vi-
res diuinas, quæ certis limitibus cir-
cumscriptæ non sunt, sed in infini-
tum augescere queunt contra poten-
tissimos quosque inimicos semper
confidere possumus nos victoriam
consecuturos.

QVÆRITÆA. quò copiosior
fuerit hostium numerus, maiore-
que industria & labore opus fuerit,
hoc certius credere debemus, poten-
tiora affore nobis à Deo ad vincen-
dū præsidia & adiumenta, & factum
vt loquitur Apostolus, *cum tentatione*

¶ TRACTATUS DE VERA

2 Cor, 10.

pronentum, ut possimus sustinere. Hic
modus pugnandi contra tentationes,
diffidendo viribus suis, vehementer
& magna exaggeratione commenda-
tur ab omnibus sanctis, qui luce divi-
na illustrati longa experientia didicere,
id vnicum efficacissimumq; esse anti-
dotum ad expugnandas quasvis ten-
tationes, ac etiam ad impetranda præ-
sentissima à Deo auxilia, atq; im-
primis donū summæ fiduciæ in Deum:

Cass. collig.

2 Cor,

quod nulli nisi sibi diffidenti concedi-
tur. Vnde sanctus Abbas Serapion a-
pud Cassianum agens de remedijs ten-
tationum affirmat: impugnationis ex-
tinctionē à seruo Dei spiritaliter & in-
giter esse poscendam: impossibile namq;
est, inquit, de qualibet passione trium-
phum quempiam promereri, priusquā
intellexerit industria vel labore proprio

~~virtutem~~ ~~consequi~~ ~~semet~~ ~~obtinere~~ ~~non~~
posse, imò tamen ut valeat emundari,
necesse sit eum diu noctuq; in omni cura

Rich. in

Cant. c. 21.

& sollicitudine permanere. Et venera-
bilis Richardus de S. Victore eandem
doctrinā confirmans in hæc verba scri-
bit. Impossibile est quempiam de seipso
triumphare posse, donec experimento di-
dicerit

RA
Hic
ones,
enter
enda
diui-
cere,
anti
ten-
præ
pri-
um:
cedi
a a-
ten
ex-
in
mā
m-
quā
prio
non
ari,
ura
ra-
em
fci
pfo
di
is

DIFFIDENTIA SVI IPSIVS 93

Ad dicitur propria virtute se non posse ob-
tinere triumphum. Declarans autem,
quomodo hac diffidentia sui, homo
perueniat ad purissimam fiduciā Dei,
cūm qua, vt loquitur Christus, omnia
homini sunt possibilis, addit. *Quantū
fideles de se diffidunt, tantum in animo
sui adiutorio confidunt, & quantū de
se infirmantur, tantū fortes sunt & po-
tentes in Deo.*

C A P V T. IV.

*Confirmatur, quod dictum est, sacri
Euangelij testimonio.*

DOCTRINAM iam traditam
Christus in Euangelio admi-
randa quadam similitudine, ta-
li Magistro digna, ob oculos posuit. *Luc. 6.*
*Omnis, inquit, qui venit ad me, & au-
dit sermones meos, & facit eos, estendā
vobis cui similis sit: similis est homini a-
dificanti domum, qui fodit in altum, et
posuit fundamentum super petram. in-
undatione autē facta illi sum est flumē
domui illi, & non potuit eam inuero:
fundata enim erat super petram. Qui
autem audit, & non facit, similis est ho-
mini adificanti domum suam super ter-*

54 TRACTATUS DE VERA

ram sine fundamento : inquam ill
 sus est fluvius, & continuo cecidit, &
 facta est ruina domus illius magna. Pro
 fundè effodere terram ad ædificandā
 domum homo dicitur, quando firmiter
 in animo cōstituit audire verbum
 Dei, & toto pectore diuinis obsequi
 præceptis, sic prorsus, vt non solum lin
 gua profiteatur se seruiturum Deo, op
 ætq; serio esse in numero bonorum,
 sed vt intimo corde decernat potius
 iacturam facere omnium, quàm mi
 nimū præuaricari dei præceptū. Tunc
 verò fundamentum locat in petra soli
 da, & domum super illam erigit, quan
 do in suis bonis propositis, atque co
 rundem executione, & reliquis pię vi
 tæ exercitijs, non confidit viribus suis,
 sed diuino auxilio: nā teste Apostolo,
 Christus petra & fundamentum est.
 Quid verò hinc sequitur, quando ho
 mo omnem fiduciam in Christo col
 locat, non in viribus suis? nempe, vt
 magni licet tentationum diabolicarū
 & calamitatum fluctus irruant in illū,
 grauiusque concutiant, nō possint ta
 men illum vel minimum de statu vir
 tutis deijcere.

QVI

DIFFIDENTIA SVI IPSIVS 95

Qui verò aures præbet verbo diuino, & ædificat super terram sine fundamēto, est Christianus qui vacat quidem operibus bonis, & ex ijs quasi spiritale ædificium erigit, sed duo negligit, vel quod firmum & constans propositum non faciat quavis occasione abstinendi à peccatis, vel nimium fidat suæ industriæ, & nō diuinę gratiæ, quod est ædificare nō iacto solido fundamento. Quid verò hinc cōsequitur? vt multis licet pijs operibus ornatus & instructus, tamen minima tentatione impendente cum magno suo damno, & proximi scandalo in peccatum lethale corruat, vt omnium præteritorum bonorum iacturam faciat. Qua de re

Caiet. in
S. Luc.

Caiet. in hunc locum scribēs, sic loquitur. *Hic describi vides ruinam hominis, qui congeriem operum suorum adificauit super non integrum, seu non firmum usq; ad intima cordis penetrans propositum, perseverandi in omnibus, vel propositum non fundauit super Christum: hoc est, non est fiducia eius innixa super Christum, sed super viribus proprij animi. Vtroque enim modo deest verum fundamentum. Propter primum*

TRACTATUS DE VERA

*Siquidem deest profunditas, & propter
secundum deest petra.*

Hæc æternæ sapientiæ doctrina,
magna reuerentia & gratiarum actione
amplectenda est, & diligentissimè ex-
ercenda, tum cauendo huius hominis
defectus, qui licet fide, multisq; bonis
operibus instructus esset, tamè firmo
non peccandi proposito destitutus e-
rat, & vt non fuisset, tamen suis viri-
bus conatib; q; plus nimio tribuebat:
tum etiam imitando sapientis veriq;
Dei serui exemplum, qui exstruens fa-
bricam boni operis, sanctæq; vite, cū
firmissimo proposito in eadem persi-
stendi omnem fiduciã coniecit in om-
nipotentem Deum, & filij eius Christi
virtutem & auxilium.

CAPVT. V.

*Quomodo per inordinatã confidentiã,
qua homo vitur in actionibus hu-
manis suo fructu spoliatur.*

OMNES homines, qui desiderio
alicuius boni consequendi te-
nentur, debent ad illud conse-
quendum suam quoq; industriam &
laborem conferre, quantum ratio na-
turalis

DIFFIDENTIA SVI IPSIVS

turalis & lex diuina postulauerit: nam neq; diffidentia sui, neq; confidentia in Deo, media & auxilia humana excludunt, imò potius exigunt, vt homo faciat quod in se est, vt si velit à Deo sustentari, ipse etiam, quoad vires ferent, in eundem finem laboret: & si velit proximi voluntatem ad bene faciendum à Deo inflecti, ipse quoq; & precibus & rationibus, alijsq; medijs necessarijs proximum ad idem præstandum commoueat. Sic si ad solidarum virtutum opes aspiret, medijs quoq; ad id necessarijs, vt meditationibus pijs, pænitentijs, elemosynis, inuocatione sanctorum, & proborum hominum institutione utatur. Magni siquidè refert, vt homo medijs necessarijs, quibus utitur, non inordinatè confidat, sed fiduciam omnem proijciat in Deum, eiusque bonitatem, certò persuasus, quemadmodum voluntatem & facultatem impertiuit illa media usurpandi, sic etiam vim & efficaciam fructuosè illa tractandi collaturus sit. Quam rem exponēs S. Basilius in hanc sententiam scribit.

Bas. in cōst. monast. c. 16.

Necesse est in omnibus actionibus

68 TRACTATUS DE VERA
bus nostris, ut omnem fiduciã in aux-
ilio diuino collocemus: quãtocun-
que enim studio & industria vli fuerimus,
nihil tamen sine illo effecerimus. quã,
quã nec suppetet nobis illud auxiliũ,
si conatum nostrum subtraxerimus.
Itaque ad cõsequendam veram virtu-
tẽ, opus est pariter & solitudine no-
stra, & præsidio celesti, quod etiam cũ
ipso bonorum operũ exercitio auges-
cit. Refert propheta Isaias, ingentem
infidelium exercitum ad oppugnandam
Hierosolymam coactum, qui cre-
ditur fuisse Nabuchodonozoris tem-
poribus Sedechiã regis. Hierosolymi-
tanos verò ipsos, ad defensionem se cõ-
parasse, congregando piscinã inferio-
ris aquas, ad muniendũ murum do-
mos destruendo & inter duos muros
ad aquã piscinã veteris lacum facien-
do, & tamen Deum hanc eorum indu-
striã & laborem improbasse & redar-
guisse, atque eos tandẽ in manus ho-
stium tradidisse, ut ab illis vel macta-
rentur, vel in captiuitatem abduceren-
tur. Qua verò de causa? Quia scilicet,
in industria illa tua humana omnes
spes suas defixerant, nec ad preces, vel
ad

Isa. c. 22.

DIFF. DENTIA SVI IPSIVS 99

ad auxiliū diuinum confugerant. *La- cum fecistis, inquit, inter duos muros, & nō suspexistis ad eum qui fecerat eū & operatorem eius de longē non vidi- stis.*

Quando verò media humana non sufficiunt, Deus, si ad illum confugia- mus, defectū eorum supplet, vti fecit *2. Par. 32.* regi Ezechiaē, quando eum Senache- rib cum potentissimis Assyriorum co- pijs obsedit nam cum obturasset cunctos fontes extra urbem, ne hosti- bus suppeteret aqua, refecisset muros, turres extruxisset, ac vniuersi generis arma urā & clypeos instaurasset, nec tamen omnis hæc industria satis esset ad sustinendam hostilium copiarum vim: Deus quod desiderabatur diuini- tus suppleuit. misit enim in subsi- diū angelum vnicum, qui vna nocte centum octoginta millia hostium è medio sustulit: Quæ verò cau- sa fuit, vt Deus non eadem ratio- ne succurreret Sedechiaē, cum ta- men iisdem medijs, quibus Ezechi- as, ad sui defensionem vsus fuerit? nempe, quia Sedechias omnem confidentiam suam posuerat in hu-

hu-

Deo TACTATUS DE VERA
humanis viribus, non item Ezechias.
Hic enim ut primum animaduertit in
quanto discrimine Hierosolyma esset,
contulit se ad templū, cilicio indutus,
preces Isaiæ prophetae pro se postula-
uit, populūq; totū ad orationē
~~inuitauit~~, & hortatus est, vt fiduciam
suam conijcerent in Deum, dicens. *No-
lite timere, nec pauentis regem Assyrio-
rum, & uniuersam multitudinem qua
est cum eo: multo enim plures nobiscum
sunt, quàm cum iūo: cum illo enim est
brachium carniū, nobiscū Dominus
Deus noster, qui auxiliator est noster,
pugnatq; pro nobis.*

• CERTE si pro aliquo dono diuino
à Deo impetrando hoc documento v-
ti debemus, speciatim debemus pro ac-
quiritendis veris & solidis animi virtu-
tibus, vt nempe industriae nostrae, siue
iusti, siue adhuc peccatores simus, non
nimium confidamus, vt ieiunijs no-
stris, vigilijs, meditationibus, orationi-
bus, alijsq; laboribus & afflictionibus:
haec enim opera secundum naturam
suam considerata, hoc est, quatenus o-
pera hominis, vim nullam vel effica-
ciam habēt nisi à gratia auxilioūe di-
uino

DIFFIDENTIA SVI IPSIVS 107

nino illis cōiuncto, vt benè docet Cal-
sianus ex sanctorum Patum senten-
tia, *Aiunt, inquit, Patres non posse ad
purum quempiam carnalibus vitijs e-
mundari, nisi vniuersum laborem suum
atq; conatum ad tanta perfectionis finē
intellegerit non posse sufficere, nec eam
nisi miseratione Dei & adiutorio com-
prehendi, &c.*

*Cass. me-
nast in 1. 1. c. 13. &
35.*

O quantam iacturam lucri spiritua-
lis faciunt homines, quòd hanc artem
non fideliter exerceant, vsurpando, sci-
licet, media ad consequendas virtutes
necessaria, atq; imprimis hanc diffidē-
tiam sui, & cōfidentiam in Deum fir-
missimam. Multi siquidem serui Dei,
qui sanctorum vitæ initium fecere, vi-
gilijsq; ieiunijs, diuturnis precibus &
meditationibus, caritatis quoq; operi-
bus se gnauiter exerceuere, tandem gra-
tia diuina excidēre, & in magnas cala-
mitates incidēre, nō alia de causa, quā
quod plus æquo industriæ suæ tribuif-
sent. Ita Ambrosius in epist. ad De-
metriadem testatur, *Multi, inquit,
seruientes Deo, & in lege eius die ac no-
cto meditates, crucifixerunt carnem
suam cum desiderijs, & concupiscentijs
omnibus*

*Ambrosio
84.*

103 TRACTATUS DE VERA

omniumq; illecebrarū incētia domue-
runt, non damnis victi, non persecutio-
nibus fracti, non prosperitatibus de-
prauati, mundum istum nec dilexerunt
obsequentem, nec timuerunt terrentē. Tā-
tam itaq; firmitatem, & tam sublimem
propositum qua impugnatione diabo-
li posset adoriri, nisi ut quibus non po-
tuerat persuadere vitiorum amorem,
immitteret laudis cupiditatem, & inde
nouissima instrueretur tentatio, unde
nocuit prima deceptio? Hucusque Am-
brosius. Atque hoc est, quod diuina
scriptura toties repetit in Prouerbis
dicens, Contritionem praeceat superbia
& ante ruinam exaltatur spiritus. Et
alibi: Superbum, inquit, sequitur humi-
litas: & humilem spiritu suscipiet glo-
ria.

Prout. 10.
Prout. 29.

NEQ; repetit sacra scriptura toties
eandem sententiā sine ingenti myste-
rio, cum nihil in illa otiosum sit. nem-
pe ut intelligamus, quā magnum,
quāque necessarium sit hoc docu-
mentum. & verò dignissimum quod
semper ob oculos versetur, & mēte se-
dulò ponderetur ab ijs, qui cæperunt
Deo seruire, ut si velint gratiam diuina
nam

ERA
domit
cutio.
is de
lexera
te. Tä
blimo
liabo
m po
orem,
rinda
vnde
Am
iuna
e: bijs
erbia
s. Et
bomi
glo
oties
yste
nem
um,
ocu-
uod
e se-
unt
iui
ara

DIFFIDENTIA SVI IPSIVS 103
nam, aliâq; spiritalia dona conseruare
& adaugere vsq; ad claram Dei visio-
nem, diligenter caueant hoc præcipi-
tium confidentiæ sui, vnde tam mul-
ti turpissimè corruerunt, omnemque
operam collocant in exercendis me-
dijs quibus ad veram & solidam diffi-
dētiam sui peruenitur. De quibus me-
dijs deinceps agemus, ac tandem quæ-
stionem illam dissoluemus. An posita
omni fiducia principaliter in Deo, pos-
simus, saltem secundariò, aliquam fi-
duciam ponere in bonis operibus, no-
stroq; studio & diligentia, atque alijs
medijs humanis?

C A P V T. VI.

*De Primo Medio, quo acquiritur sancta
sui diffidentia, quod est rectè intelli-
gere bona omnia esse à Deo*

PRIMUM medium est, probè intel-
ligere bona omnia, siue naturam
eorum & virtutem, siue actiones
& effectus spectes, esse à Deo. Quod vt
clarius cognoscatur, notandum est:
inter res & bona naturalia censerī, pri-
mò essentiā omnium creaturatum,
tum facultates vel potentias cuiq; na-
turalis

naturæ proprias, demum actiones naturales & necessarias ab ijs profectas, quorū duo priora solius Dei sūt, tertiu Dei est & creaturarum. Idcirco autem omnes re: tribuuntur Deo, quia de nihilo omnes creauit, sicut & de nihilo quotidie animas hominum creat, & initio mundi creauit materiam, ex qua conflata sunt corpora, quæ in dies generantur. Deinde, quia creaturas omnes semel de nihilo conditas, deinceps semper conseruat, non secus, vt docet Beatus Augustinus, & S. Thomas, ac ratio ipsa euincit, quàm si continenter non noua, sed continuata actione produceret. Et idcirco, si vel vno momento Deus suspenderet cōseruandi actionem, mox omnes in nihilum reciderent. Exemplum huius rei habemus in lumine aëris, quod à sole, simulatq; ori⁹ est, producit, & toto die cōseruatur: quod cōseruare aliud nō est, quàm cōtinenter lumē producere, sic vt quouis momēto faciat, quod fecit primo, cū nouū lumē produxit. Itaque homo tātas Deo debet gratias pro hoc cōseruationis dono, ac si in singula momēta de nouo à Deo cōderetur, quādoquidē

*Aug. l. de
gen. ad litt.
S. Thom. 1.
p. 99. q. 2.
q. 104.
a. 13.*

DIFFIDENTIA SVI IPSIVS 105

dem quolibet puncto temporis tantū
à Deo beneficium accipit, quantum
primo, quo creatus est.

Sunt deinde in homine actiones
quædam liberae, ad quas se porrigit &
facultas eius naturalis, sed intervenien-
te generali Dei concursu: Qui concur-
sus, cum creatura ex iustitia nō debeat
tur, gratiæ nomine appellari posset. ta-
mē quia ad vniuersalem prouidentia
nō hominis modò, sed omnium etiā
creaturarum pertinet, ac naturæ, ordi-
ni, & moderationi totius vniuersita-
tis, haud secus quā hominis integri-
tati brachium, quodammodo debe-
tur, inter naturalia potius dona nume-
ratur. Ad has actiones, pertinent om-
nia quæ ad vitam sustentandam, & vir-
tutes morales exercendas adhiberi so-
lent, vt est familiæ gubernatio, educa-
tio liberorum, iustitiæ, & misericordiæ
opera non admodum difficilia. Quæ
licet viribus humanæ naturæ fiant,
Deo tamen attribui queunt & debēt,
non solum, quia ipse impertiuit nobis
naturam & vires illa faciendi, sed etiā
quia ad singulas actiones nostras con-
surgit, sic proorsus, vt quemadmodum

creatura.

*Sotus. l. 1.
de natura.
c. 2.
Vegal 4 c.
Tud. c. 7. et
q. 22. c. 14.
de iustif.*

*S. Th. 2. 2.
q. 107, a. 1.
c. 2.
Bonan. 1.
sent d 28.
a. 1. q. 8.*

S. Th. con. creatura suum esse, quod semel in pri-
gent l. 5. c. ma creatione accepit, retinere non po-
 4. *q. c. 70.* test, nisi conseruatione Dei quasi iugi-
 ter producat, sic nullæ actiones no-
 stræ diu subsistere possent, si deus aux-
 ilium concursus sui subtraheret.

HANC doctrinam confirmat,
 tum ratio ipsa, tum diuina scriptura.
 Ratio quidem; quia nullæ causæ infe-
 riores quicquam efficere possunt sine
 opera superiorum, vt liquet in con-
 uersione cælorum ab ortu in occa-
 sum, & motu locali elementorum:
 si enim primum mobile à motu cessa-
 ret, & hæc necessariò cessarèt. Cū ergò
 Deus sit inter efficientes causas om-
 nium princeps, nulla certè creatura
 quidquam agere potest, nisi eius nu-
 tu & impulsu: ac proinde nec homo
 quicquam cogitare, vel velle potest, ni-
 si Deus illud cogitare per intellectum,
 & velle per voluntatem eius operetur.
 Scriptura verò: quia Isaias propheta
 disertè confitetur, omnia opera nostra
 in nobis Deum operari. Et eadē de cau-
 sa omnes creaturæ actiones attribuit
 Deo: Si pluat enim, dicit Deū pluuisse.

Isa. 26.

Psal. 27.

Ps. 28.

DIFFIDENTIA SVI IPSIVS 107

fitonet, Deum tonasse : si infantulus *Iob. 10.*
in utero matris formatus, Deum *4. Reg. 19.*
formasse. Similiter de actionibus à *[Isa. 37.]*
libero arbitrio pendentibus loquitur,
vt si quis ab aliquo percussus sit, di-
cit à Deo percussum, si afflictus & oc-
cismus ab hostibus suis, dicit à Deo oc-
cisum : nam de Rege Ser nache ib à
filijs suis trucidato sic alicubi loqui-
tur. *Deiciam eum gladio in terra sua.*
Vndeliquet omnes actiones nostras
bonas in auctorem Deum, vt primū
fontem & causam earum, referēdas.
malas verò & impias, etiamsi quo ad
culpam nisi in solūm hominem refer-
ri queant, tamen referri debere in De-
um, quatenus entitatem quādam ha-
bent, & vt sunt pænæ à Deo inflictæ.
Hæc doctrina vera & certa considera-
tione dignissima est, tum vt ex omni-
bus bonis diffidentiam nostri ipsorū
discamus, tum vt ea, quantumuis na-
turalia & à libera hominis voluntate
profecta Deo auctori transcriba-
mus, eique soli omnem eorum glo-
riam tribuamus: mala quoque pænæ
omnia congruenti patientia excipia-
mus quippe cū non nesciamus ea siue
per-

808 TRACTATUS DE VERA

per media naturalia siue voluntaria, siue cum culpa nostra, siue citra culpam euenerint, à misericordi Dei manu profecta.

CAPVT. VII.

De operibus gratia, & quatenus à Deo promanent.

PRÆTER actiones naturales liberae, quas viribus humanis exercere possumus, sunt alię in homine, quę vires naturę lōgè excedūt, vt gratia hominem iustificans, ac Deo gratum reddens, virtutes infusę, & dona spiritus sancti, quę gratiam consequuntur. Tum actualia & specialia Dei auxilia, inter gratias gratis datas numeranda, quorum subsidio Deus homini suppeditat vires ad exercēda opera pia & salutaria, ac vitę æternę meritoria. Atq; hæc Dei dona sunt, quia solus Deus illa vel per se, vel per sacramēta, & Christi Domini nostri merita in nobis operatur. quę quidem ita sunt opera Dei, vt non sint hominis, licet quędam eorum, homo sine antegressa libera dispositione & præparatione, quando rationis capax est, nō accipiat.

Imo

DIFFIDENTIA SVI IPSIVS. 109

In actionum quoque supernaturalium numero censentur omnes liberæ hominis actiones, quas sola naturæ vi fretus exercere nequit, licet reuera, DEO cooperante, ipse quoque eas exerceat. Nam ad eas DEVS non solum concurrit, vt ad naturales, concursu generali, sed alio speciali, vt communicando gratiam, & virtutes diuinas, quæ sunt dona nobilissima solo infinito Christi merito parta, & hominem supra omnem naturam humanam euectum diuinæ naturæ confortem faciunt. Deinde conferendo actualia auxilia, quæ intellectum, & voluntatem euehunt ad percipienda, & complectenda ea, quæ suo pte motu non poterant. Quæ dona homo cum viribus suis promereri non possit, accepta ferre debet solis CHRISTI meritis: etsi iam iustificatus earum augmentum promereri queat.

Haud secus Dei sunt omnes actiones, quibus homo meretur aut præmium gloriæ, aut gratiæ, virtutumque infusarum augmentum, quippe cum omnem vim valoremque à Spiritu sancti gratiâ, qua iusti, & DEO grati

F effici-

NO TRACTAT. DE VERA
efficimur, accipiant, atq; etiam à Chri-
sti meritis, quæ beneficio fidei nobis
applicantur. Sed & amoris diuina
ctio, qua DEVM super omnia tan-
quam vltimum finem supernaturalem
in clara visione ipsius, quæ nostra
beatitudo est, diligimus, opus DEI
essenda est, cum præsupponat gra-
tiam & charitatem infusam à Deo pro-
fectam.

Joan. 15.

Hanc doctrinam tradunt diuinæ li-
teræ, & fide Catholica credendam de-
cernunt sacra Concilia. Eò enim spe-
ctant illa verba Christi apud B. Ioan-
nem. *Ego sum vitis, vos palmites, qui ma-
net in me, & ego in eo, hic fert fructum mul-
tum, quia sine me nihil potestis facere: nam
si de se loquitur tanquam Deo, liquet
hominem nullam actionem naturalem
vel liberam posse sine cooperatione
Dei exercere: si verò de se loquitur,
tanquam homine, vti verè facit, sen-
sus est: nihil Deo gratum, vel vitæ æ-
ternæ meritorium facere potestis sine
mea gratia, & meritorum meorum
communicatione, vt enim viti intimè
coniuncti sunt palmites, sic fideles iu-
sti per fidem & charitatem vniti sunt
Christo. Deinde cum quidam ab eo
per*

DIFFIDENT. SVI IPSIVS. III

percunctarentur, quemadmodum facere possent opera Dei? respondit. *Hoc est opus Dei, ut credatis in eum, quem misit ille, id est, in Iesum Christum filium Dei viui, ab æterno Patre missum pro salute hominum. Et paulo post subiungit. Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit illum, quasi diceret: nemo potest abstinere à peccatis, & poenitentiam agere, fideque & charitate se mihi vnire, nisi à Patre meo singulare illi adsit subsidium, ut cordi eius ista inspirentur. His alijsque testimonijs sacra scriptura secundam indicat modum, quo nostra bona opera peculiari quadam ratione dicuntur opera & dona DEI, quia, videlicet, facta sunt cum gratia supernaturali, vel cum speciali DEI auxilio: unde vel dispositiones sunt ad iustificationem secundum Concilij Tridentini decreta, vel etiam gloriæ æternæ merita.*

Præter hæc multa alia opera bona liberi arbitrij viribus cum solo generali Dei concursu homo præstare potuisset, si integritatem naturæ suæ per lapsum non amisisset, at postquam gratia & iustitia originali per peccatū ex-

Eph. 2.

C. Trid. sess. 6. c. 5. can. 3.

C. Tri. sess. 6. c. 13. Aug. l. 2. con. 1. ep. Pelag. 4. 5.

S. Tho. 1. 2. q. 109. a. 8. & opus habere coepit, quæ Deus nemini
9. Bonau. 2. ea postulanti subtrahit. Cui doctrinæ
se. d. 28 q. vl. congruit, quod Sancti Doctores sacra
Soto de nat. scripturæ lucem secuti docent, homi-
2. gl. 1. c. 22. nem semel in peccatum mortale lap-
23. rega de sum, etsi quædam opera moraliter bo-
iustif. 9 & na liberi arbitrij facultate præstare pos-
12. & 12. sit, non posse tamen diu perseverare in
 eo statu, quin in alia labatur, nisi diuinam gratiam imploret, cuius beneficio iuuetur, ne peccato consentiat. Similiter tradunt, hominem iam iustificatum, sola gratia habituali instructum, non posse opera quædam admodum ardua & difficilia præstare, magnisque tentationibus reluctari, nisi præterea specialibus à Deo fulciatur auxilijs, & consequenter addunt, nec posse diu accepta gratia sine iisdem auxilijs, ut
C. Trid. sess. 6. can. 22. & decretum est in sacro Concilio, perseverare.

Hinc verò liquet, quam parum possit natura, quamque necessaria sint ei dona, & auxilia supernaturalia. Ex hac doctrina quivis Christianus discere debet, si in peccatum mortale lapsus fuerit ilico per pœnitentiam esse resurgendum, ne ruat deinceps in grauiora, duriorum.

DIFFIDENTIA SVI IPSIVS. 113

rioremq; in se damnationem accersat,
Deinde dādam operam diffidentiae sui:
& in omnibus ad diuinum numen, vt
iam dicemus, recurrendum.

CAPVT VIII.

*Quod ex doctrina iam tradita haurire debeamus
humilitatem, qua sanctè nobis
ipsis diffidamus.*

Magno beneficio affectum se
arbitrari debet homo Chri-
stianus, si agnoscat omnia bo-
na opera sua tam naturalia, quam gra-
tuita esse Dei opera. Hinc enim discit, à
quo efficax subsidium petendum ad ea-
dem ritè præstāda, nempe à Deo, à quo
omne datum optimum, deinde discit,
quam gnauiter petendum sit, quippe
cum perpetuo in omnibus actionibus
diuina cooperatione, siue generali na-
turæ, siue particulari gratiæ indigeamus,
tum vt bene fiant, tum vt sine de-
fectu in illis perseueremus. Ita confite-
tur sapiens, cum ait: *Vt sciui, quoniam a-*
liter non possem esse continens, nisi Deus det,
& hoc ipsum erat sapientiæ, scire cuius esset
hoc donum, adij Dominū, & deprecatus sum
illum,

Sap. 8.

*Bas. in reg.
interrog. 17.*

*illam, & dixi ex totis praeordiis meis, sub
continentiae autem nomine compre-*
hendi, quamuis aliam perfectam vir-
tutem tradit Beatus Basilius. Itaque
homo in omnibus operibus, quae ad
gloriam Dei facere cogitat, ac in o-
mnibus virtutibus, quas acquirere
conatur, agnoscere debet, esse dona
Dei, & sine auxilio peculiari diuino
nihil eorum posse nos praestare, quod

*Coelst ep. ad
Gal. episc. c. 9*

egregie explicauit Beatus Coelestinus
Papa in Epistola quadam, ad Galliae E-
piscopos data. Quod ergo tempus, ait, in-
teruenit, quo eius non egeamus auxilio? In
omnibus actibus, causis, cogitationibus, mo-
tibus, adiutor & protector o. audiu. est. Su-
perbum est enim, ut quicquam sibi humana
natura praesumat, clamante Apostolo. Non
est nobis colluctatio aduersus carnem & san-
guinem, sed contra principes & potestates
aeris huius.

Ephef. 6.

Ex eadem cogitatione homo discit,
& submissè de se sentire, & se contem-
nere, quemadmodum humilitas vera
postulat: omnia verò bona opera non
in suam temporalem & fluxam, sed
in DEI vnus gloriam referre. Nec
iniuria. Omnia enim bona sua à Deo
habet, à se autem nihil nisi ipsum ni-
hil, è

hil, è quo conditus, & peccata, quorum
solus homo auctor est, iuxta illud
Dei dictum apud Prophetam Oseam. *Ose. 13.*

*Perditio tua ex te Israel, tantummodo
ex me auxilium tuum.* Vnde Beatus Au- *Aug in solil.*
gustinus alicubi cum Deo colloquens. *c. 5.*

*Aperuisti mihi oculos lux, & excitasti,
& illuminasti me, & vidi, quoniam ten-
tatio est hominis vita super terram, &
quod gloriari non valeat ante te omnis ca-
ro, nec iustificetur omnis viuentis, quoniam
si quid boni est, parui vel magni, donum
tuum est, & nostrum non nisi malum est.
Vnde igitur gloriabitur omnis caro? nunquid
de malo? Hæc non est gloria, sed miseria. Sed
nunquid gloriabitur de bono, nunquid de a-
lieno? Tuum, Domine, est bonum, tua est
gloria. Appellat hic Sanctus Augusti-
nus propriam hominis, quicquid habet
à se, & non à Deo, vt est peccatum:
bonum verò hominis facit alienum,
hoc est, Dei: etsi enim bonum quoque
hominis sit, à Deo tamen est profectū.
Itaq; , inquit, si homo rectam de se sen-
tentiam ferat, boni operis gloriam om-
nem conferre debet in Deum, sibi au-
tem tantum optare pœnam peccatis
promeritam toto pectore dicēdo, cum
Apostolo: *Regi seculorum immortalī, in-**

2. Tim. 1.

Baruch. 1. &
2.

uisibili, soli Deo honor & gloria in secula
seculorū, nobis autem, vt Propheta loqui-
tur, confusio faciei nostræ pro peccatis
nostris.

Quòd si quis dicat, hominis opera
omnia quidem esse Dei dona, tamen
hominem quoque ipsum libertate ar-
bitrij cooperari Deo, tanquam causam
secundam primæ, instrumentum cum
principali agente: vt ita sit, expendat
apud animum suum ipsam quoque li-
bertatem, imò & actionem liberam, qua
cooperatur, esse à Deo, vt supra dictum
est. quòd verò ex parte sua facit, exi-
guum quid esse, & quamuis multum
foret, tamen id totum deberi DEO,
tum quia eius creatura est, tum quia
multis beneficijs ab eo est affectus.
Quare & in omnibus operibus bonis
non suam, sed solius Dei venari de-
bet laudem & gloriam, quòd nisi fece-
rit, in eum quadrabit sententia, quam
Christus fulminauit in eos, qui in o-
peribus suis humanam aucupabantur
gloriam. Amen dico vobis, inquit,
receperunt mercedem suam. Vnde Beatus
Gregorius agens de quinque virgini-
bus fatuis, seriò admonet auditores
suos, his verbis: *Hodierna sancti Euan-
gelij*

Aug. præfat.

Psal. 31.

Matth. 6.

Greg. hō. 12.

in Euang.

gelij lectione compellor dicere, vt & bonas, quæ agitis, cum magna cautela teneatis: ne per hoc, quod à vobis rectum geritur, fauor aut gratia humana requiratur: ne appetitus laudis subrepat, & quod foris ostenditur, intus à mercede euacuetur. Ecce enim Redemptoris voce decem virgines, & omnes dicuntur virgines, & tamen intra beatitudinis ianuam non omnes receptæ sunt, quia earum quædam, dum de virginitate sua gloriam foris expetunt, in vasis suis oleum habere noluerunt

Christus quoque alibi grauitè in Scribis & Pharisæis infectatus est idem vitium aucupandi laudes humanas in operibus bonis. Omnia, inquit, opera sua faciunt, vt videantur ab hominibus. Amant autem primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in Synagogis, & salutationes in foro, & vocari ab hominibus rabbi. Et huic vitio tribuit idem Christus, quòd in se non crediderint. Quomodo, inquit, alibi, vos potestis credere, qui gloriam ab inuicem accipitis, & gloriam, quæ à solo Deo est, non queritis? Nempe ad credendum Euangelio opus erat humilitate intellectus, & voluntatis, qua præpararetur cor, quia ergo ni-

IN TRACTAT. DE VERA

maia honorū cupiditas occludebat pot-
tam humilitati, consequenter occlude-
bat & fidei.

Verum est quidem hominem homi-
ni debere aliquando honorem; conue-
nienter cuiusque statui, & virtuti, iux-
Rom. 12. 13. ta illud Beati Pauli: *cui honorem, hono-
rem. Et. Honore inuicem praeuenientes,*
quibus verbis hortatur, vt quisque pri-
mus sit in honorando proximo: nec
expectet, donec honoretur ab alio.
Quæ res aliquando est præcepti, ali-
quando consilij. At hæc obligatio, quæ
communis est omnibus, nascitur à ca-
ritate, quam Deus nobis commenda-
uit. Vt ergo lege charitatis omnes ob-
ligamur ad diligendum honorandum-
que proximum propter Deum: Sic le-
ge humilitatis obligamur, vt honorem
illum non quæramus, nisi propter De-
um, qui auctor & finis est omnium o-
perum bonorum, ad cuius gloriam o-
mnia referri debent. Idem dicendum
est de honore, qui homini defertur ad
dignitatem, vel officium, quòd gerit
in Republica, vt sicut lege iustitiæ ho-
mo obligatur, vt tales honoret secun-
dum gradus excellentiam, sic lege hu-
militatis intelligat se obligatum non
acce-

DIFFIDENT. SVI IPSIVS. 119

acceptari illum propter suum commodum, sed propter commodum Republicæ, cumque totum referat ad honorem Dei, vt sequenti capite clarius exponemus.

CAPVT IX.

*Eundem humilitatis, & propriae diffidentia:
fructum capi debere ex consideratione
finis, ob quem Deus omnia
opera sua facit.*

Non ea solam ratione homo tenetur omnia sua bona opera referre ad diuinam gloriam, quod sint Dei dona, sed etiam quia Deus, teste diuina scriptura, omnia opera facit propter suum honorem, & gloriam. *Creauit, inquit, cunctas gentes in laudem, & nomen, & gloriam suam.* *Deut. 26. Prou. 16.* Et. *Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus.* In omnibus diuinis operibus est commodum, & honor. Commodum Deus in hac vita voluit

120 TRACTAT. DE VERA

cedere homini, gloriam & honorem sibi. Vnde cum declarasset, se omnia facere propter suam gloriam, adiunxit se eadem facere ad commodum hominum. Si, inquit, *elevatis oculis ad cælum videas Solem & Lunam, & omnia astra cæli, ne errore deceptus adores ea, & colas, quia ea creavit Dominus Deus tuus in ministerium cunctis gentibus, quæ sub cælo sunt.* Eadem ratio est de alijs Dei operibus, & maximè de bonis operibus iustorum, quæ cum inter opera eius maximè emineant, ea maximè vult in gloriam suam referri. Qua in re sapientissimè sanè pro immensa sapientia sua facit: nam cum sit infinitè perfectus, nullam ex nostris operibus utilitatem capere potest, nec accessionem vllam facere ad suam perfectionem. Etsi crescere extrinsecus quodam modo possit in hominum cordibus, quatenus ab illis agnoscitur, laudatur & glorificatur: vnde & imperat homini, vt opera sua bona in hunc finem dirigat. Quoniam verò homo natura imperfectus est, & semper maiorem accessionem facere potest ad perfectionem gratiæ, virtutum & meritorum, idcirco omnem bonorū operum fructū cedere vult

Dent. 4.

vult homini, vt eorum beneficio fiat & melior, & perfectior, & vita æterna dignior, atque id angeli declararunt, cum in ortu Christi cecinerunt. *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Nomine enim *Pacis*, intellexere omnem perfectionem internam, quam homo potest in hac vita exoptare.

LUC. 2.

Quando ergo homo Christianus huic ordini diuino insistit, vt in actionibus suis, primariò spectet gloriam Dei, vt ille agnoscat & laudibus celebretur; secundariò verò quærat etiam fructum suum, hoc est, perfectionem animi in virtute & meritis, ac quicquid necessarium vel utile esse potest ad felicitatem æternam, tunc verè glorificat Deum, & animam suam saluat, idque vberiori quæstu, si illum ipsum fructum referat ad diuinam gloriam, hoc est, si ideò contendat ad perfectionem sui, vt inde amplior Dei redundet gloria. Tanto enim Deus desiderio ardet promouendæ salutis humanæ, vt quo quis in operibus suis studiosius gloriæ diuinæ amplificationem, suis neglectis commodis sectatur, hoc maiorem apud Deum gratiam promereatur:

tur: quando verò & commodum suum,
& humanam simul aucupatur gloriam,
ordinem constitutum peruertit, & in
Deum iniurius est, atq; idè non solum
excidit bonorum operum, quorum glo-
riam Deo non detulit, mercede; sed et-
iam, sicut fur, cui non solum adimitur
præda, sed etiam mortis supplicium de-
cernitur, ad tenebras exteriores detru-
detur. Deo enim gloriam suam eripere
notabilis admodum rapina est, teste S.
Augustino in hæc verba alicubi cum
Deo colloquente: *Tuum Domine est bo-
num, tua est gloria. Qui enim de bono tuo glo-
riam sibi querit, & non tibi querit, hic fur est
& latro, & similis est diabolo, qui voluit su-
rari gloriam tuam.*

*Aug in solil.
c. 15.*

Quòd non èd dico, quasi homo,
quoties gloriam humanam aucupatur
in suis operibus, peccatum mortale
committat, sæpè enim committit tan-
tum veniale. Vnde sanctus Thomas in
ea verba, quæ Christus, vt homo, dixit
apud sanctum Ioannem: *Ego non quero
gloriam meam, est qui querat & iudicet.*
scribit solum Deum posse quærere
gloriam suam extra vllam culpam,
homines verò non posse, nisi in Deo.
cumque semper culpam homo com-
mit-

1. 2. 3.

DIFFIDENTIA SVI IPSIVS. 129.

mittat, si secus faciat, nonnunquam
committit & lethalem, vti quando ex
superbia operibus suis bonis non aliam
finem propositum habet, quàm sui no-
minis famam & honorem. Quare sem-
per magnoperè cauenda est hæc ordi-
nis peruersitas, nam hoc vitium, præter
culpam quam annexam habet, ma-
gnam vim habet, auctore sancto Au-
gustino, ad detrudendum hominem in
alia peccata, & maximè in nimiam fi-
duciam sui. Et sanctus Thomas scri-
bit peccatum vanæ gloriæ esse pericu-
lolum, non solum propter gravita-
tem culpæ quam habet in se, sed quia
disponit ad peccata grauiora, vti ad
presumptionem tantam sui, vt tandem
omnibus bonis internis homo spolie-
tur.

Fortè quæret aliquis, vsurpetne ini-
què Dei gloriam, qui laudes huma-
nas probet vel acceptet, vt plus possit
proximo prodesse, cultumque diuinum
amplius promouere? Respondeo cum
Sanctis, quando humanus ille honor
vel laus quæritur aut acceptatur pro-
pter vtilitatem quæ v.g. ex institutione,
vel concione, aliave id genus functio-
ne in proximum cum maiori Dei glo-
ria

Aug. ep. 64o

S. Tho. 2. 2. q.

132. a. 8. ad.

1.

ria redundat, tum non priuatum, sed publicum Dei honorem quæri. Nam sicut æger, qui medicinam à qua naturaliter alioquin abhorret, ob sanitatem amat & suscipit, non tam medicinam, quàm salutem suam amare dicitur; sic, qui honores humanos, quos alioquin aspernatur, quærit & acceptat, vt hoc instrumento & salutem animarum & diuinum cultum commodius promouere possit, non tam gloriam suam, quàm Dei quærit & acceptat. Hanc doctrinam diuinitus acceptam confite-
 tur D. Augustinus, cum ait sibi fas non esse lætari de suis laudibus, nisi quatenus inde maior in proximos utilitas promanat. Et alibi dicit, id quod accipitur laudis aut honoris, non propter nos, qui humana contemnere debemus, sed propter illos accipiendum, quibus consulere non possumus si nimia deiectione vile-
 scamus. Idem sanctus Bernardus seruis Dei in quodam sermone exponens, sic loquitur: *Fratres, nemo vestrum velit laudari in vita ista, quia quicquid hic fauoris captas, quod ad Deum non retuleris, ipsi furaris. Tibi enim vn de gloria puride puluis, tibi vnde de vite sanctitate? sed spiritus est, qui sanctificat spiritus dico, non tuus, sed Dei.*
 Hanc

*Aug libr. 10.
 confess c. 37.
 & ep. 64. ad
 Aurel.*

*Bern. ser. 13.
 in Cant.
 S. Tho. 2. 2. q.
 132. a. 1.*

DIFFIDENTIA SVI IPSIVS. 125

Hanc doctrinam si sequamur, hoc est, si omnium bonorum operum gloriam attribuamus Deo, facile peruenimus ad diffidentiam nostri: & fiduciam in Deum: si enim ex parte nostra boni nihil habeamus, non habemus quoque vnde nobis nostræve industriæ magnoperè fidere queamus: si verò omnia nobis contingant à Deo, meritò in illo omnem spem & expectationem defigere possumus, dicendo cum Dauide:

*Hi in curribus & hi in equis: nos autem Psal. 19.
in nomine Domini Dei nostri
inuocabimus.*

CA.

CAPVT X.

*Sapientia mundi huius virtutes vanas
fuisse, eò quòd dicta agnitione
defecti fuerint.*

TAm necessaria nobis est hactenus explicata cognitio, vt nempe confiteamur tantam esse virtutum nostrarum naturalium imbecillitatem, vt nihil boni præstare, nisi manu diuina adiuti, possimas: vt multis seculis sapientissimi quique, licet magnum studium in virtute consequenda, cuius pulchritudinem, utilitatem, & necessitatem agnouerunt, collocarint, nullam tamen veram vquam virtutem sint consecuti. In quorum numero fuerunt multi Philosophi gentiles, & Oratores Romani, qui, cum vnum Deum omnium rerum conditorem profiterentur, tamen arbitrati sunt veram & perfectam virtutum laudem humana industria comparari posse: qui error fuit, teste beato Augustino, plurimorum. vel certe, etiam si quidam cogèrint naturam liberumque arbitrium hominis esse

*Pelagian.
error.*

*Aug. de her.
c. 88.*

esse à Deo , non tamen animaduerte-
runt liberas hominis actiones etiam
Dei ope & auxilio indigere, qui aliquo-
rum, teste sancto Thoma, error fuit.
Vnde factum est, vt in virtute capef-
fenda omnem fiduciam locarint in
suis viribus, suaque recte facta non
Deo, sed sibi attribuerint, atque ita lau-
dem humanam non Dei gloriam, per
illa aucupati sint, quare & ianuam sibi
præcluserunt ad excipiendum lumen
fidei & gratiæ, & causam dederunt se-
præcipites agendi in grauiora crimi-
na cum omni ratione pugnancia, quos
beatus Paulus idcirco dicit esse apud
Deum inexcusabiles: *Quia, inquit,*
cum cognouissent Deum, non sicut Deum *Rom. 1.*
glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed e-
uauerunt in cogitationibus suis, & obscura-
tum est insipiens cor eorum: dicentes enim se
esse sapientes stulti facti sunt. Non glo-
rificare Deum, & gratias non agere,
non fuit aliud, quam non attribue-
re Deo scientiam, sapientiam, cæte-
rasque virtutes, quas à Deo accepe-
rant.

Beatus Hieronymus agens de pri-
marijs Philosophis in commentario *Hieron. in*
Eccl. c. 10. *Eccles.*

Ec-

Ecclesiasticæ, dum exponit illa verba
Labor stultorum affliget eos. Lege, in-
quit, Platonem, Aristotelis reuolue ver-
sutias, Zenonem, & Carneadem diligen-
tius intuere, & probabis verum esse, quod
dicitur, Labor stultorum affliget eos. Verita-
tem illi quidem omni studio quaeserunt,
sed quia non habuerunt ducem & pra-
uium itineris, & humanis sensibus rati sum
se comprehendere posse sapientiam ad ci-
uitatem, minimè peruenerunt, de qua in
Psalmo dicitur: Fluminis impetus latificat
ciuitatem Dei. Idem affirmant omnes
reliqui sancti Patres. Quanquam eo-
rum testimonijs opus non habemus,
vt probemus gentiles Philosophos
suo fastu & superbia, qua omnia
dona naturæ & gratiæ suæ indu-
striæ tribuerunt, sibi exitium con-
sciuisse, cum ipsimet illud confi-
teantur. Cicero enim qui probè cal-
lebat Philosophorum dogmata, nec
ignorabat quid in schola mundi
huius doceretur, in libris de na-
tura deorum de hoc argumento in
persona Cottæ sic loquitur: Atque hoc
quidem omnes mortales sic habent, ex-
ternas commoditates, vinea, segetes, oli-
ueta, ubertatem frugum & fructuum,
 om

Lact. li. 3. de
inst. c. 15.

Aug. l. 5. ciu.
d. c. 12.

Bern. ser. 6.
in Cant.

Cicer. l. 3. de
nat. in fin.

omnem denique commoditatem prosperitatemque vitæ à dijs se habere, virtutem autem nemo vnquam acceptam Deo retulit, nimirum rectè. propter virtutem enim iure laudamur, & in virtute rectè gloriamur, quod non contingeret, si donum à Deo, non à nobis haberemus. Hæc sapiens ille Ethnicus, vanæ gloriæ scilicet amore excæcatus.

Aristoteles quoque etsi, vt intelligitur, dubitasset de hac Philosophorum doctrina, tamen, ne à communi omnium sensu discederet, in eandem sententiam inclinavit: cùm in Ethicis suis quæstionem ponit, sitne virtus, in qua partem felicitatis huius vitæ collocat, nobis à Deo, an à studio & exercitatione nostra: & causam dubitationis adiungit, quòd si bona externa à Deo sint, hanc multò magis, vtpotè illis præstantiorem, ab eo esse debere. Nam respondet se quæstionem non decidere: videri tamen diuiniorem feliciorumque hominem, si suo studio & opera consequatur virtutem, qua responsione indicauit, se non discedere à communi Philosophorum placito. Non capiebant isti mundi sapientes, quomodo virtus simul

*Arist. libr. I.
Ethic. ca. 9.*

*Lac. Stoba.
Eth. c. 9.*

*Aug de bono
perfeu ca. 2.
Soto de nat
& gr. l. 1. c.
150* simul esse possit donum Dei, & ex-
ercitio humano comparari: nimirum
ignorabant liberum arbitrium in o-
mni actione pendere à cooperatione
diuina: ita vt eadem actio, sit tota Dei,
& tota liberi arbitrij, qui enim dedit li-
berum arbitrium, dedit & facultatem
illo operandi.

Hinc quoque factum est, vt co-
gnorint virtutem humilitatis, qua
homo contemnit se, tanquam im-
becillum, qui nullum bonum ha-
beat ex se, & tanquam peccatorem,
omnia autem bona sua accepta fert
DEO. Ita docet Augustinus his
Aug. in Ps. 31. verbis: *Hac aqua, inquit, humi-
liationis cordis, hac aqua vitæ salutaris,
abijcientis se, nihil de se præsumentis,
nihil suæ potentie superbe tribuentis, hac
aqua in nullis alienigenarum tibus est,
non in Epicureis, non in Stoicis, non
in Manichæis, non in Platonis. Vbi-
cumque etiam inueniuntur optima præ-
cepta morum & disciplinæ, humilitas
tamen ista non inuenitur. Via humili-
tatis huius aliunde non manat, à Chri-
sto venit. Hæc via ab illo est, qui
cum esset altus, humilis venit. Quid
enim*

DIFFIDENTIA SVI IPSIVS. 191

enim aliud docuit humiliando se, factus
 obediens usque ad mortem, mortem au-
 tem crucis? Caietanus quoque Car- *Caietan.in*
 dinalis exponens Christi dictum: *Matth. 23.*
Qui se humiliaverit, exaltabitur, ait;
 nec virtutem humilitatis, nec su-
 perbiæ vitium in doctrina Aristote-
 lis inueniri, sed tantum in Euan-
 gelio. Et licet humilitas virtus sit
 moralis, propriè tamen humana non
 est, quia humana industria non acqui-
 ritur, sed Christiana, tradita à Christo
 ihs, qui Euangelicæ legi se addixe-
 runt.

Idem accidit multis sapientibus è
 populo Israhel: quamais enim illi
 legis & Prophetiæ librorum sci-
 entia imbuti cognouerint opera bo-
 na esse DEI, nec nisi adiuuante
 DEO præstari posse à libero arbitrio
 nostro, non tamen cognouere, ad
 veram virtutem, qua homo iustifi-
 catur, & felicitatem æternam pro-
 meretur, necessarium esse diuinum
 gratiæ donum ex Dei misericordia
 & Christi meritis profectum, sed
 arbitrabantur se ipsa obseruatione
 legis naturalis & scriptæ reddi iustos
 & Dei amicos, vitæque æterna dignos

vt

Rom 9.

vt declarat sanctus Paulus dicens
Israel sectando legem iustitiae, in legem iusti-
tiae, qua iusti efficerentur, non per-
uenit. Quare? quia non ex fide, sed
quasi ex operibus, id est, quia non di-
uinae gratiae ope, sed sola legis ob-
seruatione putarunt se iustos effice-
re posse: itaque quia confisi sunt suae in-
dustriae & studio, iustitia & salute exci-
derunt.

Chrys. hom.

13 in Matth.

Ex hac summa ignorantia & caecitate, tum Philosophorum, tum Hebraeorum discimus, quantas gratias diuini numini debeamus, quod tam clara huius doctrinae documenta nobis reliquerit, vt vel ex hac vna (vt alia testimonia quae sunt penè innumera, desint) intelligere possimus, Euangelicae legis autorem nullum esse posse, nisi Deum. Nam docere hominem ex omnibus rebus suis nihil posse vel debere suum agnoscere: nisi ipsum nihil, è quo conditus est, & peccatum quo pristina iustitiae integritate excidit: deinde omnino bonum, eiusque laudem & gloriam debere soli Deo acceptam ferre, id quae omnibus retrò seculis sapientibus huius mundi fuisse ita ignotum, vt potius contrarium tanquam licitum fecerint: Ad-

hac

DIFFIDENTIA SVI IPSIVS. 198

hæc quod Christus tam liquidò hanc doctrinam tradiderit, eiusq; viua & perfectissima exempla reliquerit, suorū-que fidelium cordibus impressa reliquerit, hoc inquam, tam potens & efficax testimonium est veræ fidei, vt omne miraculum externum excedat. Ac demum tam ingens hoc est Dei beneficiū, vt, si alia, cæteroquin infinita & incōparabilia, non accepissemus, hoc vnum maximè nos permouere possit ad Deū toto pectore omniq; conatu amandum & colendum. Nam cum vera perfecta-que virtus sit nobilissimum quoddam bonum, in quo huius vitæ felicitas cōsistit, mediumq; efficax ad vitam æternam, obtineri verò non queat sine humilitate, negari non potest, inter ineffabilia Dei beneficia, quo arctissimè ad Deum redamandum constringimur, huius doctrinæ notitiam numerandam esse.

CAPVT XI.

De altero medio, nempe, propriæ imbecillitatis experientia, quo homo ad sui diffidentiam peruenire potest.

ET si notitia hæctenus tradita necessaria sit ad acquirendam sui
G diffi-

diffidentiam, non tamen est sufficienter quòd notitia intellectui, diffidentia verò insit voluntati. Humilitas sic dem vera & germana non solum potest lat, vt homo credat nihil ex omnibus rebus esse suum, nisi nihil, & peccatum omnia verò bona sua esse Dei, qui est actus intellectus pertinens ad fidem omnibus Christianis etiam superbis & impijs communem; sed vt intimo quoque voluntatis affectu se regulæ rationis intelligentiæ reipsa conformet, hoc est se ipse tanquam creaturam, cui nihil nisi insit, despiciat, & si quid boni sit, totum, eiusque gloriam omnem in actorem eius Deum conferat: humilitas enim essentialiter sita est in voluntate cuius est hoc exercitium. Clarius id intelligi potest ex eius contrario, nempe confidentia sui, quæ est actus superbia. Ea enim non tam in eo consistit, vt homo omnem vim & facultatem bene operandi sibi & non Deo attribuat; hic enim manifestus esset error intellectus quam quòd ad boni operis executionem ea opinione de sua industria & robore, neglecta diuini auxiliij imploratione, prouolet, ac si omnem vim & efficacitatem bene agendi à seipso haberet.

De.

Declarat hanc rem optimè doctissimus Ioannes Gerson, cum ait: *Sed dices: scio me iam nihil posse, nihil scire, nihil deinceps habere iustitiæ, nihil tamen tale, quale polliceris, experior, veruntamen precor attende, quomodo scire dixeris, videto ne audias, illud improperium: Ex ore tuo te iudico serue nequam. Nam si vera & absque vlla dubitatione ita esse iudices, fortè per intellectum & per rationem, ut ferè omnes, cur affectio, cur operatio contradicunt: cur vel non conformiter afficeris & agis, aut cur sic afficeris, & sic agis quasi possis tuis viribus, tua industria, tuaq; iustitia dignū aliquid operari? laudo iudiciū tuū, quale dixisti, sed experimētalem gustationem coexigo. Venerabilis quoq; Richardus de S. Victore de hoc argumēto sic loquitur: Volūtaria humilitas est cū ex rationis ductu homo videt, quā infirmus sit & peccator, & quod iuxta Tob, non sit ei auxilium in se, & huic rationi consentit voluntas & hoc iudicium diligit, & despectus esse eligit, quia sic nosse esse sic expedire nouit. Hinc verò oritur, quod diximus, ad obtinendam hanc sanctam nostri diffidentiam, non satis esse habere notitiam speculatiuam, quòd nullæ nobis suppetant vires ad bene agendum, sed requiri præterea notitiam practicam & experimentalem.*

Ceterum quæret fortè aliquis, quo discrimē sit inter vtramque notitiam speculatiuam & experimentalem? Declarabo rem exemplo. Fingamus quæpiam beneficio luminis naturalis vel dei in eam notitiam peruenisse, homini non suppetere vires sufficientes ad benè agendum, diuino opus habere auxilio, eundemque decreuisse nulla impatientis animi in hominum congressu signa dare velle, ne Deus offendatur, deinde propositi oblitum in negotio cuiusdam tractatione quendam sibi repugnantem offendit, ira commouetur, nec abstinere à contumelijs. Huic eentē si Deus lumen suum non subtrahat, noua notitia accedet de hominis impotētia in bono perficiendo, & de auxilijs diuini necessitate, ac proinde & illud implorabit. Hanc secundam notitiam, voco experimentalem & practicam, quam contendo esse necessariam ad consequendam veram in Deum fiduciam. Atq; hoc dogma tanta exaggeratione inculcauit S. Patres, teste Cassiano, vt agens de puritate animi comparanda, ita scribat. *Aiunt Sancti Patres, non posse ad purum quempiam carnalibus vitijs emundari, nisi vniuersum laborem suum atque conatum ad tantę perfectionis finem*

Cassian. l.

12 c. 13

coll. 14. c. 7.

in

intellexerit non posse sufficere, nec eam nisi misericordiatione Dei & adiutorio comprehendere, non tam tradentis institutione quam affectu, atque virtute & experimentis proprijs eruditus agnoscat.

CAPVT XII.

Notitiam experimentalem capi ex propria imbecillitate.

Hanc notitiam experimentalem consequitur seruus Dei, per quotidianas mutationes de bono in malum, & contra, quas in animo sentit. Quisquis enim semel initium fecit seruiendi Deo, cum proposito in cultu pietatis per omnem vitam perseverandi, facile animaduertit se crebrius in multa & graua peccata ex leui tentatione delapsus, multoque tempore in tali statu, omnis boni immemorem perstitisse, deinde graui licet somno vitiorum obruto & sepulto, ilico cogitationem incidisse de periculo impendentis exilij æterni, ac efficaciter motum fuisse ad vitæ emendationem. Notauit ite facile lucem illam & motionem, quæ est gratia præueniens, nullo suo studio antegresso in mente exortam, & assensum se illi præbuisse. Sed & hoc notauit, se, postquam se diuino cultui constanter

dedit, multis medijs pœnitentiæ, precum & meditationum conatum fuisse nonnunquam aliquem deuotionis sensum à Deo impetrare, nec affectum, sed potius acidum cum omnis boni fallido remansisse. ac tantum non visum sibi fuisse à Deo derelictum: aliàs verò cum nulla huiusmodi media usurpauit, se mirabili luce illustratum, priores omnes tenebras discussisse, animamque tanta diuini amoris suauitate perfusam, & ardore cœlesti succensam, ut atrocissima quæque pro Christi nomine perpeti tormenta paratus fuerit. In huiusmodi, inquam, mutatione & vicissitudine, homo per experientiam venit in cognitionem suæ imbecillitatis, hoc est, quàm vacuus sit ab omni bono, quodque omne bonum à Deo proueniat.

Docent Philosophi, Lunam totum lumen suum mutuari à sole. Si Luna semper esset plena, ignari Philosophi id scire non possent, nisi ex institutione alterius; at quoniam semper plena non est, facilè per experientiam animaduertunt, ex tam crebra eius mutatione illam nullum lumen habere, nisi à sole. Sic mentes piorum fidelium, ex frequenti mutatione quam in se indies experiunt,

tur, quòd nunc sint quasi caligine quadam offusæ, nunc clarissimam quãdam lucem sentiãt, perueniunt ad notitiam experimentalem, quod omne lumen, omnẽq; bonũ illis contingat à Deo, eoq; verius, quo anima, quoad bona omnia atque etiam naturam suam magis pendet à Deo, quàm Luna quoad lumen suum à Sole. Ex hac autem notitia experimentalis mox consequitur, vt eadẽmentes profundissime se corã Deo abijciant, & sibi ipsis diffidant, omne auxilium & subsidium à Deo præstolantes.

Meritò autem fideles omnes firmissimè credere possunt, hoc subsidium diuinum sibi non defuturum. cum enim Deus homini imperet & consulat studium veræ virtutis & perfectionis, sciatq; illi deesse vires ad hoc studium persequendum, liquet illum pro sua infinita liberalitate & clementia operam suam homini nõ denegaturum, tũ quia nõquam Deus impossibilia imperat, tũ quia auxilium suum promisit, ac re ipsa præstat omnibus etiam sceleratissimis, imò iisdem nonnunquam efficacissima adiuncta præbuit emergendi ex omnibus malis culpæ & pœnæ, in quæ prolapsi erant, nulloque ipsorum meritò ad magnas gratiæ gloriæque opes euexit.

G 4

Hanc

Hanc philosophiam cœlestem Deus populum suum israheliticum docuit, nam cum eos ex Aegypto eduxisset, multisque ac magnis cumulasset beneficijs, ne succedentibus rebus prosperis deinceps insolescerent, suisque viribus confisi obliuiscerentur Dei, magnis afflictionibus sæpè eos probauit, vt inopia aquarum in solitudine, serpentum morsu, vicinorum hostiū persecutione, repentina internecone, vt hac rerum aduersarum secundarumque vicissitudine re ipsa cognoscerent omne bonum sibi contingere diuinitus, atque ita sua industriæ diffisi se humiliarent, & omnem spem & fiduciam in Deo defigerent. Hæc enim miseranda hominum conditio est, prosperitate temporali vel spiritali plus æquo efferri, nec deprimi vel subijci, nisi flagellis à Deo in corpus vel animam immissis, quæ crebro effugere potuisset, si prius se humiliasset, & imbecillitatem suam agnouisset. Quod confessus est Moyses cum ad populum israheliticum ita loqueretur: *Postquam afflixit ac probauit te Dominus, ad extremum misertus est tui. Dic, ô Propheta sancte, cur Deus tâta varietate vsus est, vt nunc affligeret populum, nunc liberaret ab afflictione? Sed mox respondet,*

sub-

Deut. 8.

subijciens: *Ne dices in corde tuo. Fortitudo mea, & robur manus meae haec mihi omnia praestiterunt: sed recorderis Domini Dei tui, quod ipse vires tibi praebuerit, ut imple- ret pactum suum, super quo iuravit Patribus tuis.*

Testis eiusdem rei optimus est B. Augustinus, qui per mutationes quas Deus faciebat in eius anima, egregie diffidentiam sui didicit, dum in hunc modum secum loquitur: *Fortissime magnipotens Deus, Credebam me fore aliquid, cum nihil essem. Cogitabam me esse prudentem, & deceptus sum; dixi quod dives essem, & nullius egerem, & nesciebam; quoniam pauper eram, caecus, nudus, miser & miserabilis. Sed nunc video, quoniam si quid boni est, parvi, vel magni, donum tuum est, & nostrum non nisi malum est, & nisi tu custodieris civitatem, in vanum laborant qui custodiunt eam. Sed dic mihi gloriose Augustine, unde hauseris doctrinam, quae ad tantam submissionem diffidentiamque tui te prouocaret? Respondet ibidem, Credebam me sufficere per me, nec percipiebam, quoniam tu regebas me, donec aliquantulum te elongasti a me, & cecidi statim in me, & vidi, & cognoui, quoniam tu regebas me, & quod cecidi, fuit ex me, & quod surrexi, fuit ex te.* Atque haec est experientia,

Aug. in soliloq. c. 15.

G. 3. qua

qua serui Dei, iuuante diuina gratia, in
notitiam suę imbecillitatis deueniunt,
& suę industrię diffidunt. Quanquam
negandum non est Deum quibusdam
etiam sine dicta experientia communi
care perfectam notitiam sui, sed in
inopiam experientię, gratię suę abun-
dantia compensat, quod priuilegium
paucorum est.

CAPVT XIII.

*De tertio medio, quo diffidentia sui paranda
est, nempe si à Deo eam cum per-
seuerantia peti-
mus.*

Sicut supra monuimus ad compa-
randas ceteras virtutes & Dei do-
na, non negligēda esse media, licet
in his fidendum non sit, sed tantum in
Deo, sic ad obtinēdam sui diffidentiam
non negligenda sunt iam dicta media,
ac imprimis oratio, qua auxilium diui-
num implorandum est, vt perfectionem
huius virtutis imprimis assequamur,
hoc est, vt penitus nobis diffidamus,
& spes nostras in Deum proiciamus.
Diffidentia enim hæc est præcipuus ac-
tus eius virtutis, nempe humilitatis,
quæ in lege Euangelica facile obtinet
principatum, & si quæ alia, hæc maxi-
mè

mè vires naturales hominis excedit, & ideo speciali auxilio Dei ad eam consequendam indigemus. Ita præclare docet Ioannes Gerson. *Hæc, inquit, humilitas est, qua homo diffidit sibi, & remi- nise antepontis, quæ cum sit maxima, videtur parua, quia hominem paruum reddit in sua existimatione, cum sit sapientissima, videtur insipiens; facit enim vt homo agnoscat suam ignorantiam. Quod si quis cogitet, se posse suo studio & industria consequi hanc virtutem, proculdubio errat, & admodum in tali opinione superbit. solus enim Deus est, qui per gratiam suam eam in animâ infundere debet, & in ea conseruare. Hoc scire, & confiteri est magnum donum Dei, & ipsius humilitatis principium.* Hæc Gerson.

Postulemus igitur à Deo in omnibus precibus hanc virtutem, non cessemus clamare ad misericordiæ diuinæ portas, donec thesaurum hunc impetremus, nec omittamus nos cum gemitu commédare beatissimæ Virgini Mariæ, Angelis, aliisque sanctis, vt eam nobis exorent. Neque enim fallere potest Verbum Dei, dicens: *Petite & accipietis, querite, & inuenietis, pulsate & aperietur vobis.* Petamus hoc donum non languidè & negligenter, sed cum magno desiderio, non secus quàm qui hau-

Matth. 7.

stum aquæ petunt in ardentissima siti
& qui medicinam in grauissima ægritudine. Sic enim fiet, yt in corde nostro
responsum de cœlo audire mereamur,
quod olim datum est Danieli per angelum:
Deut. 10. *Ex die primo, quo posuisti cor tuum ad intelligendum, vt te affligeres in conspectu Dei tui, exaudita sunt verba tua.*

Vt verò hæc oratio sit efficacior, adiungamus illi aliqua opera misericordiæ vel corporalis, vel spiritalis: his enim promissum est lumen illud, quo homo cognoscens seipsum, sibi diffidat, iuxta illud Isaia. *Cum effuderis experientiam tuam, & animam afflictam repleueris, orietur in tenebris lux tua, & tenebræ tuæ erunt sicut meridies.* Ad iungamus quoque aliqua ieiunia, & alias castigationes carnis, quæ, vt alibi dicemus, plurimum iuuant orationem. Quanquam & ad hoc donum obtinendum, seruire nobis queant considerationes omnes, quæ mentem attollunt ad fiduciam omnem in Deo collocandam: cuiusmodi est consideratio diuinæ bonitatis, caritatis, & misericordiæ infinitæ, quam declarauit semper erga mortales, quantumuis grauissimos peccatores, qui sincerè ad eum confugere, & vitam correxere.

De.

DIFFIDENTIA SVI IPSIVS. 146

Deinde consideratio innumerabilium, immensorumque beneficiorum, quæ nullo nostro interueniente merito, liberalissima manu in nos profudit, ac speciatim incarnationis, passionis, & mortis filij Dei, tum diuinorum sacramentorum, sanctarum inspirationum, perpetuæque curæ de nostra salute, qua continenter nos inuitat ad suam gratiam & amorem, & neminem non specialibus quotidie beneficijs afficit.

Omnes hæc considerationes, quæ iuuant hominem ad fiduciam collocandam in Deo, iuuant quoque ad diffidentiam sui: quemadmodum enim verum est, quòd supra diximus, hominem quo plus diffidit sibi, hoc plus confidere in Deo; sic verum est, eundem, quo plus confidit in Deo, hoc plus diffidere sibi. Nam dum perpendit maiestatem, bonitatem & potètiã Dei infinitam, tam magnum & promptum eiusdem in omnibus, quæ desiderare potest, subsidium, voluntatem quoque, qua quouis vitæ nostræ momento necessaria omnia auxilia suppeditat, vicissim totum se in manus eius diuinas regendum & gubernandum tradit, vt sic maiori favore & beneuolentia se dignum reddat, cum verò ad sui considerationem

oculos reflectit, mox agnoscit suam
 litatem, imbecillitatem, & suum nihil.
 Sicut enim exigua candela ardens in
 meridie exposita soli, nullā lucem vel
 splendorem reddere videtur; sic homi-
 collatus soli, nullus sibi, quoad omnes
 facultates naturales, videtur, & idcirco
 facile se despicit, & sibi diffidit, dicens
 cum Dauide: *Ecce mensurabiles posuerunt
 dies meos, & substantia mea tanquam nihil
 lum ante te.*

Psalms. 38.

CAPVT XIV.

*Quantum faciendum sit hoc donum, ac pro-
 inde, quam studiosè à Deo po-
 stulandum.*

VT dictum donum per media iā
 nominata maiori animi prom-
 ptitudine à Deo impetremus,
 eoque orationes nostras efficacius re-
 feramus, conueniat ad extremum dili-
 genter expendere cœlestes opes in eo
 reconditas: si enim virtutem diffiden-
 tiæ consecuti fuerimus, humilitatem
 quoque consequamur necesse est, è qua
 tanquam fonte diffidentia manat. De
 qua S. Leo Papa ita scribit: *Tota dilectis-
 simi Christiani sapientiæ disciplina, non in
 abundantia verbi, non in astutia disputandi,
 neque*

*Leo Serm. 7.
 de Epiphan.*

neque in appetitu laudis & gloria, sed in vera & voluntaria humilitate consistit, quam Dominus IESVS ab utero matris vsque ad supplicium crucis pro omni fortitudine & elegit, & docuit. Hac virtute antidotum quoddam cœleste ad sanandas omnes plagas comparamus, deinde admirabilem quandam pacem, tranquillitatem, & robur ad tolerandos omnes huius vitæ casus assequimur. Nam, vt postea dicemus, nulla re alia in hoc sæculo perturbamur, quàm passionibus iræ, superbiæ, concupiscentiæ, alijsque similibus in imo corde æstuantibus: ab his autem vindicat nos vna hæc humilitas, vt docuit B. Dorotheus his verbis. *Dorothe.*
Ab omni fateor nos passione eripi per serm. 2.
humilitatem, & ab omni tentatione protegi animam. Nam vero humili, quicquid aduersi contigerit, illicò in se totus contrahitur, illicò iudicat se dignum ea aduersitate & ærumna, nec sustinet quenquam accusare, non sustinet in alium causam huiusmodi inferre, at sine perturbatione sine molestia, cum omni tranquillitate se habet.

Huius virtutis beneficio possidemus thesaurum omnium virtutum: nam vt caritas omnium virtutum regina est, sic humilitas earundem mater: & ideo etsi verum sit, nos, cum perfectè

fectè

fectè vel vnam virtutem possidemus
 possidere virtutes omnes, tamen con-
 gruenter id dicitur de humilitate: per
 hanc enim omnes reliquarum virtu-
 tum difficultates tolluntur, & est qual-
 breuis, suavis, & secunda ratio & via, qua
 ad omnes virtutes perueniatur. Etenim,
 si quis per infirmitatem corporis non
 valeat ieiunare, non diu orare, non
 asperioribus poenis carnem affligere,
 per inopiam non potest operibus mi-
 sericordiae vacare, aut ob ignorantiam
 alios docere, vel solari, humilitate ta-
 mē potest omnium illorum exercitio-
 rum spiritualium defectum compensare.

Doret. ibid. Maxima est humilitas, per quam Sanctorum
 quibus incesit, & cum labore viae longitudi-
 nem abscidit. Potest enim sola humilitas nos
 introducere, vt aiebat Ioannes Abbas.

Quare si vires nobis defint, ad tole-
 randos cum sanctis magnos corporis
 labores, saltem conemur nos toto cor-
 de humiliare: nec dubito, nos tantam
 gloriam in cælo promerituros, quan-
 tam cōsecuti sunt multi, qui in magnis
 laboribus hanc vitam traduxerunt; id
 enim idem quoque Dorotheus asseue-
 rat. Magnus thesaurus est omnium vir-
 tutum possessio, sed multo maior, quod
 per

per humilitatem fit, segura possessio. Hæc enim est velut castrum quoddam munitissimum, in quo reconditur virtutum thesaurus, ne ab hostibus diripiatur: & murus inexpugnabilis, quo omnes aduersariorum ictus repelluntur. *Qui virtutes sine humilitate congregat, Greg. hom. iis: auctore B. Gregorio, similis est ei, qui manibus puluerem in ventum portat, à quo statim dissipantur. In lege veteri Deus mandauit, vt quando domus noua ædificaretur, construeretur murus tecti per circuitum, ne quis facilè è tecto rueret. In ædificio virtutum, vt ait idè Dorotheus, tectum est charitas, quæ est perfectio & consummatio omnium virtutum, murus verò, quo à lapsu prohibentur, qui sunt in tecto charitatis, est humilitas.*

O gloriosa diffidètia, sancta, germana humilitatis filia, quæ tecum & cum illa omnium virtutum possessionem adijsti, easdemque intra cordis nostri domicilium conseruas, & custodis, ac proinde in hac vita securos nos de salute reddis; quam fructuosè pius & Christianus homo omni studio & opera contendit, vt tua familiaritate fruatur, quam vtiliter sine intermissione misericordiæ diuinæ portas in orationibus

Psal. 1.1.

nibus suis pulsat, vt te consequatur, dicens cum Dauide. *Si dederō somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, & requiem temporibus meis, donec inueniam locum Domino, & tabernaculum Deo Iacob.* Locus autem Domini vbi est, nisi in corde humili? Ita enim Dominus ipse per Prophetam. *Super quem, inquit, requiescet spiritus meus, nisi super humilem, & contritum spiritu, & trementem sermones meos.*

Isa. 66.

CAPVT XV.

Quibus signis homo humilis, & sibi diffidens cognoscatur.

Quoniam in schola virtutis tam necessaria est diffidentia sui, vt haecenus declaratum est, magni quoque faciendā sunt omnia, quæ iuuare possunt, tum ad illam melius intelligendam, tum etiam ad exercendam; & ideo declarabimus, quibus iudicijs & signis anima verè humilis, sibi bique diffidens, soloque diuino nixa auxilio dignosci possit. Primum est, si in omnibus, quæ agere vel loqui instituit, prius se Deo commendat, & mente in cœlum erecta, singulare & copiosum auxiliū ab eo postulet: cū enim explo-

explo atam habet imbecillitatem suam, & experientia didicerit procliuem esse in rebus etiam leuibus lapsum, si nostræ industriæ fidamus, soloque auxilio sufficienti, quod Deus nemini negat, contenti simus, facile videt, nisi ad fontem misericordiæ recurratur, nihil vel parum boni se effecturum. Talium *Psalm. 10.* autem preces Deum exaudire testatur Psalmista his verbis: *Desiderium pauperū exaudiuit Dominus, præparationem cordis eorum audiuit auris tua.* Pauperes enim vocat, qui memores suæ infirmitatis sibi diffidunt.

Palladius Cappadociæ Episcopus re- *Pall. in hist.*
fert sanctum Pambonem Abbatem di- *Lausaca.*
uina prudentia, sapientiæq; præditum, quoties ab eo consilium, vel respōsum de quæstione aliqua postularetur, nunquam ilicō respōdē, sed spacium petiuisse, prius rem commendandi Deo, ac tum demum respōsum dedisse, quæ pia consuetudine effecit, vt iam vicinus morti confessus sit, se nunquam verbum vllum protulisse, cuius pœnituisset; & tamen tanta submissione animi præditus erat, vt consuērit dicere; se nondum vite verè religiosæ initium fecisse. Contra accidit ei, qui nimium suis viribus præfidens negligit in
actio.

Ios. 9.

actionibus suis diuinum inuocare praesidium. Vnde fit, vt crebrius hallucinetur, sicut contigit Iosue. Nam cum Gabaonitarum legati ad eum venissent & insigni fraude confinxissent se è longinquis regionibus profectos, ei que re argumento esse saccorum calceamentorumque vetustatem, panum, quos recentes accepissent, duritiem, Iosue cum suis nimium suae prudentiae confusus pacis foedera interposito iureiurando cum ijs iniit. Cuius erroris diuina scriptura causam illam commemorat, quod in precibus os vel consilium Domini explorare neglexissent.

Quare in omnibus actionibus nostris mente in Deum sublata semper supplices ad Deum prius confugiamus, & versum illum, quem Ecclesia initio singularum horarum usurpat, familiarem habeamus. *Deus in adiutorium meum intende: Domine ad adiuuandum me festina*, quo, teste Cassiano, olim etiam Eremitae initio cuiusque operis utebantur. Quod si vero vel illo, vel alio simili utamur, conuenit, vt simul adiungamus breuem aliquam precatiunculam ad sacratissimam Virginem, velut aduocatum nostram ad obtinendam gratiam efficacem, idque his vel alijs verbis.

Psal. 67.
Cass. l. 10.
col. c. 10.

DIFFIDENT. SVI IPSIVS. 153

bis. Ora pro nobis sancta Dei genitrix,
& impetra gratiam, vt hoc opus ad Dei
gloriam benè faciamus, & benè facien-
do digni efficiamur promissionibus
Christi filij tui. Amen.

Alterum signum hominis verè hu-
milis, sibi que diffidentis est, si omnia
pericula occasionesque peccandi fugi-
at, quoad licet, si onera & officia ma-
gna, in quibus facilis est lapsus, decli-
net, nec admittat, nisi charitas vel obe-
dientia compellat, si detractorum col-
loquia horreat, si cum sola muliere a-
gere reformidet: probè enim nouit sibi
ne ad vnam quidem tentationem, quã-
tumuis leuem, expugnandam sat esse
virium, Deumq; efficacem suum con-
cursum subtrahere illis, qui temerè se
in pericula ingerunt, magna verò libe-
ralitate gratiam suam effundere in hu-
miles, qui suæ imbecillitatis conscij
sunt. In historijs Fratrum Minorum
D. Francisci narratur, quendam purissi-
mæ vitæ fratrem, nomine Rutgerum,
diligentissimum oculorum suorum
custodem fuisse, sic vt nunquam in fœ-
minas, etiã cognatas, quas alloqui ne-
cesse habebat, eos coniecirit. Vnde Pa-
ter spiritualis, qui perspectam eius cõ-
scientiam habebat, cum aliquando per-
cur-

Part. 2. li. 4.
cap. 52.

cunctatus est, quid causæ esset, cur cum tanto puritatis dono, præditus esset, tamen vultum auerteret à conspectu mulierum honestarum? Et respondit homo sanctus, & à Deo illustratus. Pater, quādo homo facit, quòd in se est, & occasiones peccandi fugit, tum vicissim Deus facit, quòd in se est, & hominem tuetur, ac custodit: at quando homo temerè conijcit in discrimē, tum etiam iustè à Deo deseritur; ac ita fit, vt facile ob naturæ corruptionem in peccatum aliquod graue dilabatur, sicut multi etiam sanctitate clarissimis accidunt. Vno tantū exemplo ero contentus, quod est apud Simonem Metaphrasten de Iacobo Eremita, non solum vitæ sanctitate conspicuo apud fideles ac infideles, è quibus multos perduxit ad veram fidem, sed etiam maximis miraculis claro, qui totos quadraginta annos in solitudine solis herbis & radicibus vitam tolerarat, & nocturnis diurnisque horis continenter precibus vacarat. Huic insidias struens Sathan foeminam locupletum parentum filiam ingressus est, per eam nomen sancti Iacobi prodit, parentes eam ad tugurium eius diu quæsitum adducunt, exponunt filiaē miseriam, vt quæ

*L. Surius in
Januar.*

quæ iam à viginti diebus nihil cibi potu-
tus degustasset, & proprijs manibus
carnes suas discerperet. Orat pro illa
sanctus, dæmon abscedit. Parentes ve-
riti, ne brevi reuerteretur, obsecrât san-
ctum, vt biduo saltem eam secum reti-
neat. Ille ob sanctitatem vite superioris
& miracula nimium sibi præfidēs, con-
sentit. At Deus videns eum suæ imbe-
cillitatis immemorem, pristinum suū
auxilium ei subtrahit, permisitq; eum
labi non solum in sacrilegam fornica-
tionem, sed etiam homicidium, nam
post lapsum reformidans, ne puella sce-
lus aliquādo patefaceret, eam è medio
sustulit. Quo casu commemorato, Me-
taphrastes subiungit, huius ruinæ nul-
lam aliam fuisse causam, quàm occul-
tam Monachi superbiam.

Perpendens verò deinde idem Iaco-
bus, quàm retro scelere se inquinasset,
in tantam desperationem animi venit,
vt cogitaret deserta vita religiosa re-
dire ad mundum: sed clementissimus
Deus memor laborum, quos pro Chri-
sti nomine tot annis sustinuit, diui-
næ lucis radijs eius animum per alium
quendam Dei seruum ita perstrinxit,
vt spe veniæ impetrandæ erectus, sese
in peruetustum quoddam sepulchrum
sub-

sub-

subterraneum integro decennio vsque ad mortem abdidit, noctu diu; cum asperissima pœnitentia lapsum suum incredibili dolore animi afsiduis lacrymis, & tanta confusione sui deplorans, vt neque oculos in cœlum attollere auderet, nec cum vlllo mortali miscere sermonem, plenam, scilicet, diffidentiam tandem assecutus.

Quo exemplo discimus primò, vt vnquam in præterita castitate, vel castitate confidamus, etiam si multis annis eam coluiffemus, ac etiam miraculis testatam feciffemus. Deinde quænoxia & pernitiota sit superbia, & nimia sui confidentia, vt ob quam Deus patitur, hominem in tam grauiâ impingere crimina, vt alicubi etiam obseruauit S. Gregorius. Adhæc si foris lapsi fuerimus ex incuria, non ideo nimum despondeamus: neque enim vult Deus mortem peccatoris; sed pœnitentiam agamus; & peccatum confiteamur, cum proposito nunquam relabendi; sic enim, Deo propitio, facillimè pristinam gratiam recuperabimus. Denique sigillatim hinc docemur, vt in omni studio pericula occasionesque labendi defugiamus, etiam si certò constaret

Greg. l. 26.
Mor. c. 13.

staret, Deum post lapsum spatium pœnitentiæ non d. negaturum; atq; eò magis, quo & hoc incertius est: *Qui enim amat periculum*, vt monet Spiritus sanctus, *peribit in illo*. Hoc enim studium & diligentiam postulat à nobis amor & fidelitas quam diuinæ maiestati & bonitati debemus.

CAPVT XVI.

De alijs signis, per exempla sanctorum declaratis.

Tertium signum serui Dei suæ industriæ diffidentis est, quando bonum aliquod opus quod ad gloriam Dei maiorem, suamque & proximorum salutem putauit suscipiendum, etiamsi videat vires suas longè esse impares, & media insufficientia, auxiliij diuini affaturi spe erectus fortiter prosequitur. Ratio est, quia si fiduciam collocet in Deo, iam felicem inchoati operis successum & exitum non metitur ex sua industria, sed Dei omnipotentia, quæ nullis limitibus clauditur, & sæpè etiam per imbecilla instrumenta admirabilia efficiere solet: Cuius rei multa luculenta exstant exempla in literis diuinis. Filij Israhel pu-

H gna-

1. Reg. 13. &
14.

gnaturi contra Philistæos, tantum
rant numero sexcenti, (cæteri enim
fuga dilapsi erant:) ijque inermes,
lo gladio vel hasta, excepto vno Sa-
eiusque filio Ionatha, muniti. Philisti-
verò tanto numero confluxerant,
scriptura dicat; triginta ijs curru-
fuisse millia, reliquum autem vulgus
innumerabile instar arenæ maris.
tamē solus Ionathas cum puero arm-
gero audet tantum adoriri exercitum
solo auxilio diuino fretus; nam in
verba armigerum allocutus est: *Nec
Domino difficile saluare, vel in multis, vel
paucis.* Nec defuit tantæ fiducia. De-
tantum enim terrorem & conturbantia-
nem inmisit hostium castris, vt Ion-
tha inchoante pugnam, eamque
prosequente reliquo populo Israe-
tico, ingens strages facta sit Philisti-
rum, ac post cædem & fugam spo-
ampla relata.

Surius in
Januar.

Gaufridus Abbas refert de S. Petri
Tarātasia, eum non semel ad maiores
gloriam Dei, magna quædam & ardu-
aggressum, eoque exitu felicior, qu-
magis in Deo fidebat. In Episcopatu
quodam multos abusus, & depravati-
simos mores deprehenderat: hos
corrigeret, rem difficilissimam tentauit
repu

DIFFIDENT. SUI IPSIVS. *ks*

repugnantibus licet quamplurimis, nempe maximos quosque viros loco & dignitate mouit, & alios eorum vice substituit, idque, vt addit auctor, sola fiducia in Deum coniecta, quem per orationes implorabat, fretus. Hic ergo est fructus eorum, qui diffidentes viribus humanis spes omnes in diuino defigunt auxilio. Cōtrarius verò eorum, qui nimium confidunt in sua potentia, & viribus, vt licet multos magnosque labores ad rem aliquam consequendam impendant, nihil tamen tandem obtineant.

Palladius commemorat de sancto Abbate Moyses, eum, cum esset viribus corporis valentissimus, animo verò flagitiosissimus, toto corde ad Christum conuersum esse, ac principio quidem grauissimis tentationibus, speciatim sordidarum & impurarum cogitationum obnoxium fuisse: Ad quas expugnandas exemplo sanctorum Patrum varijs utebatur medijs; totum enim sexennium maximam noctis partem in somnis in orando consumebat, manib. laborabat, modica panis parte vitabat, aquam ad seniorū monachorum cellas deportabat, aliasque pœnitētias & mortificationes duras subibat.

*Pallad. in
hist. Laus.*

& tamen victoriam contra dictas tentationes obtinere non poterat, imò illis penè in desperationem aliquando impulsus est, vt de monastico propè deserendo cogitaret. In hac ardua existentem inuisit fortè sanctus Abba Isidorus, & ex parte Dei illi dixit. In hac hora in nomine Iesu Christi finit erit tentationum tuarum. Et ita euenit nullis enim amplius tentationibus fu agitatus. Subiunxit deinde sanctus, quod Deus illi non concessisset citius victoriam, nimirum, vt ne laberetur ipse in præsumptionem, qua existimasset se exercitijs suis spiritualibus tentationibus illas, & non auxilio Dei depulisse. In quoque Deus tamdiu prorogauit certamen illud, vt Moyses consequeretur donum diffidentiae suae, considerando se tot laboribus non obtinuisse victoriam, quam alij minimis sæpè impetrassent. Quocirca sanctus quidam homo in Ordine Minorum aliquando dixit, Optimum remedium in omnibus tentationibus est humilitas, quia facit hominem diffidere sibi, & confidere in solo Deo. Deinde saluberrima scientia est propriae miseriae agnitio; dum enim homo eam considerat, illicò cogitat de quaerendo subsidio, & si quaerat in Deo,

In hist. Min.

p. 3. l. 5. c. 47.

☉ 48.

inuenit, & vbi inuenerit, magna mox fiducia in Deum fertur, ac demū euanescente inordinato amore creaturarum, totus amore in creatorem exardescit.

Quartum signum animæ sibi diffidentis est, si sancto quodam & casto in Deum amore vestita sit, cuius beneficio vehementer reformidet eam etiam in minimo offendere. etsi enim expenso diuino fauore & beneuolentia ad omne bonum prompta in magnam spem & fiduciam erigatur, summamque capiat consolationem; tamen ex altera parte considerata sua imbecillitate, & procliuitate ad malum, quam multi etiam se meliores ceciderint, quamque tantò fauore indigna sit, non parum extimescit lapsum, ac inter spem metumque hærens adimplet, quod dicit ad fideles S Paulus, *cum timore & tremore salutem vestram operamini*. quasi diceret. Præstate opera bona, quibus salutem æternam promereamini, non præsumendo de vestris viribus, sed intimo quodam timore vestræ fragilitatis, qui exterius verbis & factis demonstratur. Ac, vt declarat Apostolus; timorem hunc sanctum oriri debere ex cognitione sui, hoc est, quòd nihil boni in nobis sit, quod facere possimus, adiungit,

M 3.

Deum

Phil. 2.

Deum esse, qui operatur in raris, velle con-
ficere pro bona voluntate.

Qui pretiosum aliquem liquorem
vase vitreo, cuius fragilitatem non
deportat per loca petrosa, vel magis
ventis exposita, cautè admodum
pedum vestigia, ne incuria aliqua
trium frangatur: sic fideles, qui pro
nōrunt, quam pretiosum & nobile
gratiæ thesaurum gestent in vasis
libus, vt loquitur Apostolus, animi
sua, magno cum timore vias huius
tæ perdifficiles perambulant, omnibus
que præsijs bonorum operum, sacra-
mentorum, orationum ad conferen-
dam hanc gratiam se communiunt
quanquam timeant, longè tamen
curiores sunt ijs, qui expertes timore
viuant, imò si quæ in hac vita securi
est, illa hi soli fruuntur. Vnde sapiens
dixit S. Bernardus, *In veritate didici*
aque efficax esse ad gratiam promerendam
retinendam, recuperandam, quam si omni
tempore coram Deo inueniaris non alium
sapere, sed timere. Beatus ho-
mo, qui semper est
pauidus.

2. Cor. 4.

Bern. serm.
54. in Can.

Prover. 28.

CAPVT XVII.

*Quatenus homo diffidens sibi, omnibusque
creaturis possit fiduciam collocare in ope-
ribus bonis, & intercessione
sanctorum.*

Diuinæ scripturæ sententiæ, & dogmata, quia ab eodem auctore infallibilis veritatis, nimirum Deo, sunt profectæ, si rectè intelligantur, magnam habent inter se consensionem. Pari ratione habet & doctrina hæcenus à nobis ex scripturis tradita; etiam si quædam sententiæ in speciem illi repugnare videantur, vti videbimus. Sancti Patres nunc docent omnem fiduciam à nobis collocandam in Deo, nunc aiunt in sola eius misericordia, & clementia fidendum, & diffidendum nobis, viribusque nostris, & omnibus rebus creatis. Sic tradit sacra scriptura, sic canit Ecclesia alloquens Deum in quadam oratione. *Familiam tuam, qua sumus Domine, continua pietate custodi, vt Dom. 5. post* quæ in sola spe gratiæ cælestis innititur, *tua Epiph.* semper protectione muniatur. Et in alia oratione. *Adesto, Domine, supplicationibus nostris, vt qui nostræ iustitiæ fiduciam non habemus, eius qui tibi placuit precibus adiuuemur.* Deinde cum dicit scriptura,

H. 4 ptura,

*Osca 13.**Psal. 145.**Isaie 30.**Hier. 17.**1. Tim. 26.*

ptura, in me tantum auxilium tuum, cui
monet Psalmista, ne confidamus in fili
hominum: cum Isaias & Ieremias Pro
phetæ sancti loquuntur de poenis, que
bus affligit Deus confidentes in seme
ipsis: cum sanctus Paulus hortatur, ut
spem collocemus omnem in Deo
uo, quid aliud volunt, quam omnem
duciam in solo Deo defigendam?

Cæterum alibi eadem diuina Scri
ptura docet opera bona iustorum esse
digna vita æterna, & per illa sperandam
esse beatitudinem nostram, sic præsumit
ut spes nostra inanis sit futura, si secus
quàm per talia media illam spera
mus. Ecclesia quoque à Spiritu sancto
docta hortatur nos, ut commendemus
nos orationibus sanctorum, tam in
cælo, quàm in terra degentium. Quæ
certè fieri nequeunt nisi aliquo modo
confidamus & in bonis operibus, &
Sanctorum meritis. Respondeo, opera
bona duobus modis considerari posse
semel, ut sunt propria hominis, & à li
bera eius voluntate profecta, quo sensu
nequaquàm fas est nobis in illis fidere: &
eodem sensu arguit S. Paulus eos qui in
suis operibus confidunt & de iisdem
gloriantur. Et Christus inutiles appel
lat seruos etiam si fecerint omnia quæ
s

*Ro 9. & 11.**Luc. 17.*

DIFFIDENTIA SVI IPSIVS. 165

illis sunt præcepta. Iterum possunt con-
siderari opera bona, quatenus à diuina
gratia sunt profecta, per quam Spiritus
sanctus habitare dicitur in iustorum
cordibus; & quatenus communionem
habent cum meritis Christi. Iusti enim
qui opera illa faciunt sunt viua Christi
membra. Denique quatenus sunt dona
Dei, & sine diuino eius auxilio non
fiunt. Et hoc sensu dicimus nos debere
primò & principaliter cōfidere in Deo.
secundario autem in nostris bonis ope-
ribus, sicut fecit S. Paulus dicens: *Bonum
certamen certavi, cursum consummaui, fidem
seruaui in reliquo reposita est mihi corona iu-
stitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die
iustus Index.* Et alibi: *Qui reddit unicuique
secundum opera eius.* Eodem modo possu-
mus iustos duobus modis considera-
re. Primò, vt sunt homines, & secun-
dum facultates eorum naturales, & hoc
modo non confidimus in illis, imò ma-
ledictus dicitur apud Prophetam, qui
hoc sensu in homine confidit. Secun-
dò, quatenus sunt amici Dei, & gratiæ
gloriæque diuinæ participes; & hoc
modo principaliter quidem in Dei mi-
sericordia, secundario verò confidere
possumus in sanctis iam in caelo regnā-

S. Th. 2. 2. q.
25. a. 1. ad. 3.
Vega in C.
Trid. l. 15. c.
18. & de Iu-
stif. q. 4.

2. Tim. 4.

Rom. 2.

Psal. 1

Ierem. 17.

tibus, & in iustis adhuc in terra degentibus.

*Veg. in Con.
Trid. c. 18.*

Quoniam & hoc diligenter notandum est, confidere in bonis operibus, quatenus à gratia Dei manant, & dona Dei sunt, atq; item confidere in sanctis, ut sunt amici Dei, vel quia Deus illis tanquam instrumentis utitur in nobis iuvandis, est confidere in ipso Deo, eiusque subsidijs, quare & salva ac illibata manent dicta diuinæ scripturæ antè allata, quibus asserabatur, in solo Deo fiduciam collocandam, non in rebus creatis. Sicut enim, qui homines amant purè propter Deum, & in creaturis lætantur propter Deum, dicuntur verè amare solum Deum; sic dum confidimus in re creata, quatenus est à DEO mota, vel instrumentum Dei, verè dicimur in solo DEO confidere.

*Veg. in Con.
Trid. l. 15.
cap. 18.*

Adhæc sapientes viri, & Spiritus Dei afflati monent: quamvis modo in dicto licitum sit fiduciam ponere in operibus bonis, quæ in gratia Dei factæ esse probabili coniectura arbitramur, securius tamen esse ad effugiendam omnem superbix speciem, & ad promerendam vberiore Dei misericordiam, omnium obliuisci meritorum, atque

atque integrè omnem fiduciam collo-
 care in mera Dei pietate, & clementia,
 ac Christi Domini nostri meritis. Sic
 enim & Ecclesia facit in quibusdam o-
 rationibus. Nam in Canone Missæ his
 utitur verbis : *Intra quorum sanctorum Dom. 2. ad.*
consortium non estimator meriti, sed ve-
nia quesumus largitor admitte. Et in alia
 oratione. *Placare, quesumus Domine, hu-*
militatis nostræ precibus, & hostiis: & ubi
nulla suppetunt suffragia meritorum, tuis
nobis succurre presidis. Quas phrasas v-
 surpat Ecclesia proculdubio, non vt de-
 roget iustorum meritis, quæ docet esse
 necessaria, & gloria æterna digna, sed
 vt indicet securius esse sectari humili-
 tatem, & memoria bonorum operum
 nostrorum seposita, omnia reuocare
 ad diuinam pietatem, & misericordiã,
 à qua profecta sunt omnia nostra bona
 & merita.

Hæc doctrinam, quam hætenus tra-
 didimus, ad complectendum diffiden-
 tiam nostri, tradidit quoque Concilium
 Tridentinum; quod, postquam declara-
 uit bona opera iustorū virtute Christi
 esse vitæ æternæ meritoria, & iustitiã,
 quam iustus habet, etiamsi sit iustitia
 ipse, verè eius animæ in hærens, non
 esse ab ipso, sed à DEO per Christi

C. Triq. c.
16.

merita, adiungit hæc verba: *Neque verum illud omittendum, quod licet bonis operibus in sacris literis tanta tribuantur, absque tamen, ut Christianus homo in seipso vel confidat, vel gloriatur, & non in Domino, cuius tanta est erga omnes homines bonitas, ut eorum vellet esse merita, que sunt ipsius dona.*

Quod diximus autem de operibus bonis in gratia factis, & de sanctis, possumus dicere de quocunque medio humano, ut diffidamus de ijs quatenus ab industria humana sunt profecta, quatenus verò à Deo tanquam instrumenta quædam sunt assumpta aliquo modo in ijs confidamus, quia hæc confidentia reuocatur ad eam quæ in solo Deo collocatur. Ratio huius doctrinæ est, quod spes, quæ vera virtus est, nititur deo beatifundamento solido, ut certo suum consequatur effectum, & fiat, quod Apostolus dicit, *Spes non confundit*, hoc est, non permittit hominem frustra aliquid sperare: at omnia media humana, qua hominis sunt, nec firma sunt & stabilia, nec certam efficacitatem habent, speciatim in effectibus tam sublimibus, ut in acquisitione solidarum virtutum, earumque incremento. Itaque secundum hanc considerationem non potest in illis con-

Rom. 1.

confidere, vti dictum est. Hoc enim, inquit sanctus Augustinus, esset confidere in mendacio & vanitate, & maledictioni Dei se subijcere. *Aug. in Psal. 36. & ep. 52. Psal. 30. Psal. 115. Eccles. 1.* *Omnis enim homo, teste Scriptura, mendax. Quatenus verò Deus vtitur medijs humanis tanquam instrumentis ad operandum nostram salutem, magnam soliditatem habent & efficaciam, eosque effectus certò consequuntur, ad quos Deus illa ordinãrit, & hac ratione possumus in iisdem fiduciam collocare.*

Vnde disertè S. Thomas scribit; non vituperari eos, qui confidunt in hominibus tanquam Dei instrumentis & ministris. Vbi notandum est, non solum iustos, sed etiam peccatores diuina gratia destitutos posse eiusmodi fiduciam vsurpare, hoc est, verè confidere, quod beneficio bonorum operum, quæ diuina opitulante gratia fecerunt, liberandi sint à multis malis, & parandi per poenitentiam ad obtinendam remissionem peccatorum, & gratiam amissam recuperandam. Cuius ratio est, quòd æquè peccatoribus ac iustis, vt promissa, ita etiam parata sint auxilia diuina, si ad Deum conuerti voluerint. *S. Thom. in 2. 2. q. 25. art. 1. Bann. 2. 2. q. 18. a. 4. S. Thom. in 14. dist. 15. q. 1. a. 3. q. 4.*

Hæc ergo sit huius tractatus conclusio, vt si veras & solidas virtutes as-

sequi velimus, & in earum studio indies
 proficere, ac salutem æternam promereri,
 ex animo nobis ipsis, nostrisque viribus
 diffidamus, omnemque fiduciam deinceps
 in omnipotentiam misericordiamque Dei,
 ac merita Christi Domini nostri conijciamus:
 quæ nobis nunquam subtrahentur, si diuini
 auxilium orationibus, bonorumque operum
 exercitijs impetremus. Hæc enim est
 voluntas Dei, sanctificatio nostra. Et hoc
 est quod vult Deus, omnes saluos fieri,
 & neminem perire. Hoc auxilium diuini
 efficaciam præbere debet omnibus conatibus
 & operibus nostris, hoc per quoduis
 medium operari potest salutem nostram,
 hoc in omnibus precibus & actionibus
 nostris imploramus, dicentes cum regio
 Prophetæ Dauid: *Leuavi oculos meos in montes,*
hoc est, in cælum, vnde veniet auxilium mihi.
Auxilium meum à Domino, qui fecit cælum & terram.

1. Theff. 4.

1. Tim. 2.

Psal. 120.